

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelses-Skrift

xii

den offentlige Examen

i Rønne lærde Skole

i September 1842.

Rønne.

Trykt i E. G. Lydes Bogtrykkeri.

Velkomst = Sang

ved

Hans Kongelige Høiheds
Prinds Frederik Carl Christians

Nærværelse paa Bornholm.

Trykt hos E. C. Tryde i Ronne.

Met. Wilhelmine Kongedatter II.

Velkom udaf Skjoldungstammen!
Danmarks Fredrik Christian!
Vær velkommen! — Uden Grammen
Favner Dig vort Klippeland.
Trofast, kjærligt for Dig siger
Glade Klyngers Jubelraab.
Vi Dig hilse — uden Smiger —
Som Dankongens, Folkets Haab.

Elsket lad vort Land Dig være;
Det er Kongens Hjerte nær!
Helligt denne Plet Du ære,
Den Din Fader har saa kjær!
Her — ja her Hans milde Stemme
Løvede om Klippens Fod.
Aldrig vi Hans Duster glemme
For vor Fredrik Siegod.

Prinds! da Du Din Wilhelmine
Svor den høie Troffabs Ted
Her nedbad for Dig og Dine
Vi Betsignelse og Fred.
Klippesfolket end opsender
Hjertets Bøn for Dig med Lyst;
Kjærlighedens Lue brænder
For Skjoldstammen i vort Byst.

Pløi kun rask den stotte Bolge!
Gaae i Sjerde Christians Sper!
Hans Trefoldighed at følge,
Gjør Skjoldungen kjæk og stor.
Naar De kan vil Snekken knuse,
Sog Borgundarholmens Havn!
Lad saa Dønningerne bruse;
Her er Læ i Klippens Favn.

Kan i Forstefærd Du ligne
Danmarks Fader Fred og Od,
Folket her vil Dagen signe,
Da Du paa dets Klippe stod.
Etedse da Din Lov Det sjunger,
Priser Danmark lykkelig.
Varigen — som nu — det runger:
Frederik vi elske Dig!

— * —

*****

Inhold.

A.

Om Philosophiens Grundproblem af Adjunct C. F. Raven.

B.

Fortsatte Skole-Efterretninger af Rector Bohr.

A.

Om Philosophiens Grundproblem.

§ 1.

Erfaring viser, at hos Mennesket dannes sig paa umiddelbar Maade en stor Mængde Antagelser, paa hvis Gyldighed og Realitet han troer og hvorefter han handler i Livet. Men Erfaring viser ligeledes, at ved en fortsat Indsamlen af empiriske Data og tiltagende Uddannelse af Forstanden fremkommer Reflexion over hine umiddelbare Antagelser og med Reflexionen forbindes sig da Tvivlen om disses Gyldighed; hvilke Tvivl nu enten kunne omstyrte den hele Mængde af Antagelser eller ogsaa give Anledning til en grundigere Bearbejdelse af det Troede og sikkrere Faststillelsen af de Sandheder, hvorpaa det egentlig kommer an. Det bliver derfor et vigtigt Problem i Theologie og Philosophie at opdage Tvivlens egentlige Grund, for derved at komme efter, om Tvivlen maa tillægges absolut Gyldighed, eller om den blot er relativ sand; ligesom vi ogsaa først ved saadan Undersøgelse lære at kjende, af hvad Natur vor Videns er. Philosophiens Grundspørgsmaal er derfor et Spørgsmaal om Tvivlens Oprindelse og Væsen;

men, da Betsvarelsen af dette Spørgsmaal fører til at indsee, at Eviglen er, i Relation til Umiddelbarhedens Standpunct, en aldeles berettiget Magt, der i ethvert Tilfælde gjer os det muligt at troe, at det Modsatte af hvad vi hidtil havde antaget muligviis kunde finde Sted, saa knytter sig til hiint første Spørgsmaal naturligen dette andet: hvorledes skulle vi da nu positivt begrunde, om ikke just netop det hidtil Antagne, saa dog i det mindste den samme væsentlige Troe (idet vi nemlig forudsætte, at den umiddelbare Troe dog har Sandhedens Kjerne i sig, om ogsaa tilhyllet og forvansket)? Philosophiens Grundproblem er altsaa Gjenstand for en negativ og positiv Betragtning; kun fra den negative Side bliver Problemet behandlet i nærværende Afhandling.

§ 2.

Al Tænken er en Poneren af A (Subject) = B (Prædicat); altsaa ikke en umiddelbar Sættens (ikke: $A=A$); men en medieret; Man maa derfor spørge: hvorledes kunne dog de Evende, A og B , saaledes identificeres? hvilket er det Vaand, der sammenknytter dem? kun tre Slags Mediation lade sig tænke; enten sammenføies A og B paa en aldeles udvortes Maade med hinanden (denne Mediationsmaade har man kaldet vulgær Empirisme) eller ogsaa paa en indvortes, men tillige abstract Maade (abstract Forstandsbraisonnement) eller ogsaa paa en indvortes og tillige concret Maade (Speculation — Væfensbetragtning).

Første Afsnit: om den ydre Combination.

§ 3.

Svad den første af disse Metoder angaaer, da kan den træde frem i meer end een Skikkelse og der kan altsaa anføres forskjellige Arter af samme; det Almindelige, Generelle, det egentlig Interessante derved bestaaer nu deri, at alle enkelte Momenter staae i et ydre Forhold til hinanden, ere, saa at sige, mechanic knyttede sammen, medens dog al sand og sund Tænkning, ligesom alt Liv overhovedet, er en Organismus; hvor i Livet Mechanismen gjør sig gjældende, der er Sundheden borte og altsaa det rette Forhold forstyrret. Som forskjellige Arter af den omtalte Methode nævne vi Inductionsslutningen og Analogieslutningen; at den første har til sin *medius terminus* en Mængde Enkeltheder, den anden en almindelig Eighed, kan her forudsættes bekjendt. Vi ville ikke opholde os ved en yderligere Characteriseren af den udvortes Combinationsmethode, men derimod i de nærmest paafølgende Paragrapher paa samme anføre en Deel Exempler, hentede fra forskjellige Videnskabsfag.

§ 4.

I denne § anføre vi tre Exempler paa den udvortes Combinationsmethode, henhørende til Theologien:

1. For at bestride den theologiske Lære om Arvesynden henvender Dr. Hase sig i sin „Lehrbuch der Evangelischen Dogmatik (Stuttg. 1836)“ til Dogmatikerne med det Spørgsmaal: „ob sie den für entschuldigt halten, der

stielht, weil sein Vater ein Dieb war?" (pag. 172).*) Her sluttes altsaa, at, fordi Man gjør enkelte Synder afhængige af Menneskets frie Villie, saa maa denne Villie ogsaa antages at være stærk nok til at kunne overvinde al Synd — hvad der gjelder om noget Ondt, skal gjelde om alt Ondt. Og vistnok er det ene Onde det andet deri ligt, at de begge ere Noget Ondt, men de ere ogsaa, ligesom Alt Andet i Verden, fra hinanden forskjellige; det er derfor eensidigt blot at blive staaende ved Sigheden og derfra argumentere uden videre at austruille nogen Undersøgelse om det omspurgte Prædicats Forhold til det ved Subjecterne, hvorved de ere forskellige fra hinanden. Kort, Slutningen er en meget maadelig Analogieslutning.

2. Troen paa Sjælens Udodelighed har Man villet begrunde ved at beraabe sig paa den levende Længsel efter fortsat Existens, som af Naturen findes hos alle Mennesker. Af Forfatteren til den bekjendte Bog *systeme de la nature* findes citeret følgende Sætning af Abadie: „notre ame n'a point de desirs inutiles, elle desire naturellement une vie eternelle"; ligeledes af Ciceros *Tuscul. disput. lib. I.*: „naturam ipsam de immortalitate animorum tacitam judicare; nescio quomodo, inhæret in mentibus quasi

---

*) Om denne Indvending er gjentaget eller udeladt i den nye Udgave af denne Bog, veed jeg ikke.

seculorum quoddam augurium. Permanere animos arbitramur consensu nationum omnium." Til Grund for den første Slutning ligger formodentlig den Tanke, at, hvad Mennesket i Almindelighed begjærer, kan han ogsaa opnaae; men ved denne empiriske Sætning kan Menneskets Udødelighed ikke bevises; thi, naar den naturlige Attraa i og for sig skal respecteres eller bliver respecteret, saa er det ikke til at indsee, hvorfor da ikke ogsaa Legemet opholdes, men gaaer over i Forraadnelse, da vi dog af Naturen have ligesaa megen Afsky og Frygt for dets Tilintetgjørelse som for Sjælels? og, naar overhovedet den naturlige Længsel efter fortsat Leven er en Garantie for vor Udødelighed, saa maa den ogsaa være en Garantie for Dyrenes fortsatte Tilværelse, da disse med Sensyn til den naturlige Længsel og som naturellement desirants staae aldeles paa samme Trin som Mennesket. Nei, ikke fra vore naturlige Længsler kan der gyldigen argumenteres, men fra vor hele Væsen og specifikke Bestemmelse; ud af Menneskets Idee maa Bevist alene udledes. Det andet af de anførte Argumenter, nemlig det af Cicero, der stotter sig paa consensus nationum, er endnu slettere end det første; skal denne Autoritet gjælde, saa er det bedst, at de gamle Herreprocesser igjen komme i Gang; hvo, som hylder consensus gentium som en solid Himmel, han er „befangen“ i den allerusleste Kulsviertroe. Disse tvende Argumenters Intetthed har nu ogsaa Forfatteren til

systeme de la nature fuldkommen indseet. Den, som nu ikke kan hæve sig over dette Standpunct (Empirismen), han kommer let til at benægte Muligheden af noget Beviis for Udodeligheden; han kan ogsaa gaae saavidt, at han paastaer, at Udodelighedstroen kun er en Illusion. Dette er netop Tilfældet med Forfatteren til systeme de la nature; efter at have gjendrevet de ovenfor anførte Argumenter, siger han (prem. partie pag. 222): „les reflexions les plus simples sur la nature de notre ame devroient nous convaincre que l'idée de son immortalité n'est qu'une illusion. Qu'est-ce en effet que notre ame si non le principe de la sensibilité? qu'est-ce que penser, jouir, souffrir, sinon sentir? qu'est-ce que la vie, sinon l'assemblage de ces modifications ou mouvements propres a l'être organisé? ainsi dès que le corps cesse de vivre, la sensibilité ne peut pas s'exercer; il ne peut donc plus y avoir d'idées, ni par consequent de pensées. Les idées, comme on l'a prouvé, ne peuvent nous venir que par les sens; or comment veut-on, que privés une fois des sens nous ayons encors des perceptions, des sensations des idées? Nest-il pas evident, que l'ame depend de l'arrangement des parties du corps et de l'ordre suivant lequel ces parties conspirent à faire leurs fonctions ou mouvemens? Ne voyons nous pas durant tout le tours de notre vie que cette ame

est altérée, dérangée, troublée par tous les changemens, qu'éprouvent nos organes ?" Men hørledes Forfatteren nu bevise den Sætning, at Sjælen er absolut afhængig af Legemet, kan Man læse pag. 80 (prem. partie): „c'est faute de consulter l'expérience et d'écouter la raison que les hommes ont obscurcis leurs idées sur le principe caché de leurs mouvemens. Si dégagés de préjugés nous voulons envisager notre ame ou le mobile, qui agit en nous-mêmes, nous demeurerons convaincus, qu'elle fait partie de notre corps, qu'elle ne peut être distinguée de lui que par l'abstraction, qu'elle n'est que le corps lui-même, considéré relativement à quelques-unes des fonctions ou facultés, dont sa nature et son organisation particulière le rendent susceptible. Nous verrons, que cette ame est forcée de subir les mêmes changemens, que le corps, qu'elle naît et se développe avec lui, qu'elle passe comme lui par un état d'enfance, de faiblesse, d'inexpérience; qu'elle s'accroît et se fortifie dans la même progression que lui, que c'est alors, qu'elle devient capable de remplir certaines fonctions, qu'elle jouit de la raison, qu'elle montre plus ou moins d'esprit, de jugement, d'activité. Elle est sujette comme le corps aux vicissitudes, que lui fait subir les causes extérieures, qui influent sur lui; elle jouit et elle souffre conjointement avec lui; elle

partage ses plaisirs et ses peines, elle est saine, lorsque le corps est sain, elle est malade, lorsque le corps est accablé par la maladie; elle est ainsi que lui continuellement modifiée par les différents degrés de pesanteur de l'air, par les variétés des saisons, par les aliments qui entrent dans l'estomac; enfin nous ne pouvons nous empêcher de reconnoître que dans quelques périodes elle montre les signes visibles de l'engourdissement, de la decrepitude et de la mort. Malgré cette identité continuelle des états de l'ame et du corps on a voulu les distinguer pour l'essence." Vilde man i Korthed og dog usiagtigen fremstille Bevist, saa maatte det emtrent lyde saaledes: „Svad Du seer, der bestandigen er betinget ved noget Andet, saa at det ved Unddragelse deraf døer hen, om dette maa Du absolut antage, at det aldeles ikke kan existere uden dette Andet; var det f. Ex. ikke Daarskab at troe, at en Plante kunde leve, naar Du berøvede den Vandet, eller at Ilden kunde brænde, naar Du berøvede den Luften? Ligesom altsaa f. Ex. Ilden strax saa at sige døer (slet ikke mere kan brænde), naar Du berøver den Luften, saaledes maa ogsaa Sjælen antages strax at døe, saasnart den unddrages de almindelige Betingelser for dens Existenti." Men, hvor megen Umage Forfatteren end gjør sig for at gjøre sin Slutning plausibel, saa er og bliver den dog ikke Mere end en vulgær-empirisk

Slutning, der støtter sig til den Sætning, at det, hvorved Noget hidtil har været betinget, derved er det i og for sig og i al Evighed betinget. Men denne Paastand, som uden videre forudsættes som gyldig af Forfatteren, er aldeles falsk; og dens Falskhed lader sig let empirisk paavise (Empirismen slaaer sig altsaa selv ihjel); thi, skulde hiin Slutningsmaade virkelig være gyldig, saa vilde ogsaa den Slutning være rigtig, at, efterdi hidtil al Transporteren har været betinget ved Heste, Stude, Dampvogne, Skibe o. s. v., saa vilde, naar Man blev berøvet alt dette, al Transport ophøre? Men det var dog slet ikke utænkeligt, at Man kunde f. Ex. faae Luftseiladsen indført.

3. Naar Philo med Hensyn til Guds Tilværelse raisonnerer saaledes (de monarchia 1, 815): Οὐδέν τῶν τεχνικῶν ἔργων ἀπαιτοματίζεται· τεχνικώτατος δὲ ὁ κόσμος ὡς ὑπό τινός ἀγαθοῦ καὶ τελειότατος παντὸς δεδημιουργηθαι· τούτον τον τρόπον ἔννοϊαν ἐλάβομεν ὑπάρξεως θεοῦ; saa er denne Slutning en ydre Analogieslutning; fordi nemlig mange kunstige Ting i Verden skyldes intelligente Væsener deres Oprindelse, deraf følger ikke, at alt Kunstigt maa opstaae paa samme Maade. Alle Naturproducter ere vel ogsaa Kunstproducter, men denne Lighed mellem Naturens og Kunstens Frembringelser er ingen væsentlig; tværtimod ere de hinanden væsentlig ulige deri, at hine ere Organismer, disse Mechanismer. Saalænge jeg altsaa ikke grundigen har indseet, hvor paa det egentlig berøver, at Kunstproducterne fremstaae ved intelligente Væsener, saalænge veed jeg

heller ikke, om denne Grund er at søge i Noget, som Kunstproducter og Naturproducter have tilfældes med hinanden eller om den er at søge i Noget, som de ikke have tilfældes med hinanden; jeg kan altsaa heller ikke forud for denne Indsigt domme Noget om Naturproducternes Oprindelse. Paa samme Maade kan man tænke sig det cosmologiske Beviis for Guds Tilværelse fremfat, saaledes nemlig: „Alt, hvad vi iagttage, har ikke sin Grund i sig selv, altsaa maa ogsaa hele Verden (Delene tilsammen), være grundet i Noget udenfor samme.“ Paa denne Maade opfattede Hume dette Beviis. Til Grund for det anførte Raisonnement ligger den Sætning: „Hvad der gjelder om de enkelte Dele, gjelder ogsaa om det Hele;“ og Sætningens Sandhed i flere enkelte Tilfælde lader sig let bevise; saaledes f. Ex. naar alle enkelte Sandkorn i en Sanddyng er vaade, saa er ogsaa hele Dyngen vaad; ligeledes slutter Man deraf, at de mange Mennesker, som forhen have levet paa Jorden, ere blevne Dødens Bytte — deraf slutter Man, at ogsaa de Nulevende ville engang blive det. I begge de anførte Exempler eller Tilfælde kan Man vistnok sige, at, hvad der gjelder om det Enkelte, ogsaa gjelder om det Hele. Men at gjøre denne Sætning til en almeengyldig Sætning, eller, hvad der er det Samme, at paastaae at, efterdi i mange Tilfælde det Prædicat som gjelder om Delene ogsaa gjelder om det Hele, at det Samme da altid maa være Tilfældet, dette er aldeles forkeert; Ordet „Hele“

har forskjellige Betydninger; der gives Heelheder, som kun er Summen af de enkelte Dele, men der gives ogsaa Heelheder, som ere = Enkelthedernes Genheder; og denne Forskjellighed gjør da, at hiin Slutning taber al Gyldighed.

§ 5.

I denne Paragraph et Exempel, vedkommende Retsphilosophien.

Den engelske Philosoph Hobbes er ved at undersøge, hvad en Stat er, hvorfor den eksisterer, kommen til det Resultat, at den blot er en Sikkerhedsanstalt, en blot indskrænkende Magt, der ophæver den uindskrænkede Naturfrihed og som intet andet Niemend har end at conservere de Enkeltes physiske Velbefindende. Staten er Noget blot Indskrænkende — Menneskene have oprindelig Ret til Alt, men, da de nu ikke kunne faae Alt, faa maae de lade dem noie med Noget — de gaae paa Accord med hinanden og Resultatet af denne Accorderen er Staters Oprættelse. Ved denne Definition af Statens Begreb seer det altsaa ud som om Statsforfatning slet ikke var Noget, der var grundet i Mandens evige Væsen, men blot Noget, som er kommet frem ved Stræben efter de naturlige Begjærighedens Tilfredsstillelse. Men denne Anskuelse hænger sammen med Hobbes's Opfattelse af Mandens Væsen overhovedet; denne er nemlig efter hans Mening aldeles Intet Oprindeligt, Intet Selvstændigt, der saa at sige udgaaer fra sig selv og vender tilbage til sig selv, men kun Noget Poveret, Noget Determineret;

alle dens Begreber udspringe af Billeder og Sandseforestillinger; disse ere Virkninger af Organernes Bevægelser; disse igjen af de indvirkende Objecter; Godt og Ondt er = Behageligt og Ubehageligt. For nu at kunne forsvare saadanne Sætninger som sande og gyldige, forudsættes, at den empiriske Methode er en sand og rigtig Methode; Methodens Princip lader sig fremstille saaledes: „Vil Du fatte fGr. Menneskets Væsen, saa observer, hvad der almindeligviis finder Sted i denne eller hiin Henseende; Du vil fGr. paa denne Maade erfare, at Menneskene altid attraae det, der er behageligt for Sandserne, og ansee dette som det hoieste Gode.“ Principet er det bekjendte Princip, at, hvad der ofte følger efter noget Andet, det har sin Grund i dette Andet — det bekjendte Princip: *post hoc ergo propter hoc*, hvorefter Man ogsaa kan gjøre den Slutning, at en tilbørlig fremsagt Formular kan curere for en Sygdom.

For at vise, at Hobbes opfatter Statens Væsen paa den ovenfor angivne Maade, citere vi følgende Yttringer af ham (som ere at læse i hans Skrift: *de cive*): „*Natura dedit unicuique jus in omnia h. e. in statu mere naturali sive anteqvam homines ullis pactis sese invicem obstrinxissent, unicuique licebat facere, qvæcunqve libebat et possidere, uti, frui omnibus, qvæ volebat et poterat. Minime autem utile hominibus fuït, qvod hujusmodi habuerint in omnia jus commune. Nam effectus*

ejus juris idem pene ac si nullum omnino jus exstiterit (l. c. 10. 11.). Negari non potest, quin status hominum naturalis, antequam in societatem coiretur, bellum fuerit neque hoc simpliciter, sed bellum omnium in omnes (l. c. 12.). Unusquisque naturali necessitate bonum sibi appetit neque est quisquam, qui bellum istud omnium contra omnes, quod tali statui naturaliter adhæret, sibi existimet esse bonum. Atque ita evenit, ut mutuo metu e tali statu exeundum et quærendos socios putemus. Sempiternum bellum quam parum idonea res sit ad conservationem vel humani generis vel uniuscujusque hominis facile judicatur. Quare quærandam esse pacem, rectæ rationis dictamen est h. e. lex naturæ, prima et fundamentalis lex naturæ (c. I, 13. 15. c. II, 2.). Consensio sive societas contracta sine potestate aliqua communi, per quam metu poenæ singuli reguntur, non sufficit ad securitatem (l. c. c. V., 6.).

§ 6.

I denne Paragraph anføre vi et Exempel paa den ydre Combinationsmethode, henhørende til den philologiske Critik.

I „Emendationes Ciceronis epistolarum“ af uværende Overlærer Wesenberg findes pag. 61 anført Følgende:

„Ep. 15. § 4. Hic tu ea me abesse urbe miraris. Sic omnes; sed in Md. mance et corrupte est: tuæ abesse. Scripsit Cic. tu ab ea me abesse aut potius: tu me ab ea a. Sexcentis locis dicit: „abesse a re aliqua”: re abesse ommissa præpositione, quod sciam, non legitur nisi tribus præter hunc locis: Fam. IV, 6, 2: „Itaque et domo absum et foro”, ubi, quoniam Cic. interdum „ex a. re abesse” dicit, ablativo domo (= e domo) accommodatum est foro (cfr. et domi et militiae, alia); Acad. I, 1, 1: „paulumque quum ejus villa abessemus”, ubi non dubito quin in Archet., si modo is vulgatam lect. habuit, ab post quum exciderit (nam, quod Goer. ait, abesse urbe, foro, domo sæpius dici, suo more nunc satis noto dicit); Off. I, 14, 43, ubi ex mell. edd. legitur „tantum abest officio”, Cic. autem sine dubio scripsit, ut est in dett. ab officio (ab enim in miliorum edd. principe ante ob facile excidit). . . . . Neque, opinor, Cæsar aut Sallustius aut Nepos verbo abesse aliter atque Cic. utitur. Livius sæpe „nec procul seditione aberant” et similia dicit; ei autem procul instar præpositionis est. Apud eum tamen XXVI, 41, 11 legitur: „omnibus aut ipse adfui cladibus aut quibus afui —”, ib. 13, 1

diu publicis consiliis aberant" (cfr. XXVII, 46, 5 „consilium, cui — adfuit"); sed haud scio an iis locis quibus et cons. dativi sunt. Ex Tacito, qui tamen, ut omnes scriptores posteriores, praepositionum omissionem amat, ego nullum locum enotavi, ubi „re abesse" legeretur. Apud Svetonium (Cæs. 42) est: „Italia abesset."

Förinden vi indlade os i niere Provelse af dette Beviis, ville vi först bemærke, at, saafremt den ovenfor fremstillede philologiske Undersøgelse skal have nogen Værdie, maa den blot gaac ud paa at vise, at en saadan Udtryksmaade som abesse re aliqua strider aldeles mod det latinske Sprog's Aand og hele Væsen; at komme til Kundskab derom — deri alene ligger det Interessante ved hele Undersøgelsen, medens det derimod var høist urimeligt at foresætte sig det Maal at faae beviist, at Cicero ikke negensinde har skrevet abesse re aliqua, da det jo saa ofte kan hændes selv den meest udmærkede Stilist at skrive Noget, som er aldeles sprogsstridigt og som slet ikke kan forsvares. Naar altsaa Forfatteren af den ovenanførte Critik med apodictisk Visshed siger: "scripsit Cicero: tu ab ea me abesse etc.", saa kan jeg ikke Andet end ansee denne Paaastand for at være aldeles ugrundet. Men, antage vi nu ogsaa, at Forfatteren ikke vil have det taget saa strengt med denne Paaastand, men at hans egentlige Hensigt har været at ville vise, at Udtryksmaaden abesse re aliqua er

ulatinff, skriver mod Sprogets Væsen, saa at altsaa den, som vil tale eller skrive rigtigt, ikke kan construere abesse med Ablativ alene uden at tilføie en Præposition, saa have vi med Hensyn hertil at overveie, om nu ogsaa Forfatteren virkelig har beviist, at denne Construction er urigtig. Han siger, at denne Construction kun forekommer paa det Sted, som han vil corrigere, og desforuden endnu paa 3 andre Steder hos Cicero, 1 Sted hos Svetonius o. s. v., at Cicero ellers altid bruger abesse a re aliqva; er nu dette Beviis virkelig gyldigt? Dette Spørgsmaal maa jeg besvare benegtende; thi var det ikke muligt, at Constructionen abesse re aliqva brugtes til en ganske særegen Betegnelse, saa at altsaa abesse re aliqva ikke var ganske det Samme som abesse a re aliqva? og var det vel umuligt, naar Man sammenholdt de ovenanførte Tilfælde med alle de øvrige, da at abstrahere en almindelig Regel for Constructionen af abesse med Ablativ alene uden Tilføielse af nogen Præposition? Men, vil Man maaskee svare, saa maatte denne Construction forekomme oftere; ja, hvo veed vel, hvor ofte den kan være forekommet — maaskee den meget ofte er bleven brugt, men saa siden af senere lærde Afskrivere bleven forandret, fordi Man havde bemærket, at Udtryksmaaden abesse a re aliqva forekom oftere, medens Man derimod ikke bekymrede sig om eller tænkte paa at abstrahere en almindelig Regel for Constructionen uden Præposition. Desuden led det

sig ogsaa tænke, at Cicero netop havde til en Tid anseet det for rigtigst at bruge i visse Tilfælde Constructionen *abesse re alipva* — denne Mulighed kan Man ikke benægte, saalænge Man ikke har indseet og beviist, at en saadan Construction vilde være aldeles sprogsfridig —; saaledes kunde ogsaa i vor Tid en Skribent f. Ex. adoptere Grundtvigs Skrivemaade „fæderne“, medens han dog hidtil havde bestandig skrevet: „fædrene“; ogsaa var det muligt, at samme Skribent ikke kom til at bruge dette Udtryk mere end 4 Gange; men, ligesom det nu vilde være meget urigtigt at slutte, at denne Forfatter ikke havde skrevet „fæderne“ eller at denne Udtryksmaade var sprogsfridig, fordi den kun forekom nogle faa Gange i danske Bøger, saaledes maa jeg ogsaa ansee den ovenanførte Critik for at være aldeles utilfredsstillende. Til en Critik, som skal kunne ansees for sand og fuldkommen gyldig, hører en anden Methode end den vulgærempiriske (Principet, „at, fordi Noget sjeldent forekommer hos latiniske Forfattere, saa er det ulatinsk“, dette Princip, som temmelig ofte bruges, er et uvidenskabeligt Princip, thi det, som nu sjeldent forekommer, det forekom maaskee engang mindre sjeldent; og desuden har det Sjeldne ogsaa Ret til at eksistere). Saaledes maatte i nærværende Tilfælde Betydningen vises af Latinernes Ablativ, den absolute Grændse for Brugen af samme, saa at Man kunde indsee, at Udtryksmaaden *abesse re aliqva* kom til at ligge udenfor denne Grændse; da

først kunde Man med Visshed paastaae, at denne Constructionsmaaede var ulatinst. Undersøgelsen maa bevæge sig i en høiere Sphære; og derved bliver den rigtignok ogsaa vanskeligere; men paa den anden Side faaer den faende Dygtighed først ogsaa derved Leilighed til at vise sig — den Mand, som saaledes arbejder, om ham kan Man med Sandhed sige, at han gjør sig fortjent af Videnskaben. Rigtignok fortjener ogsaa han vor Tak, som samler Data, men større Paaskjonnelse fortjener dog den, som veed at gjøre sig til Herre over Stoffet og at gjennemtrænge det med Mandens Eys — thi hiin Indsamlen er dog kun en Betingelse for denne Gjennemtrængen. Derfor bort med den blotte „Gelehrsamkeit“! Det Characteristiske ved den er, at den lader sig nose med at have indsamlet en Masse Kundskaber, som den ikke formaaer at fordoie, hvorfor den ogsaa hos flere af Nutidens største Tænkere omtales med en vis Ringcagt. Hvad her er sagt, skal iøvrigt slet ikke gjælde om Hr. Overlærer Weseberg's Afhandling; vistnok billigere jeg ikke den Critik, han har anvendt paa det citerede Sted, men den samme Methode anvender han ikke allevegne, men frembringer ofte sine Resultater ad Intuitionens Vej, i hvilken Henseende han da fortjener at fremstilles som efterlignelsesværdig.

§ 7.

Ogsaa i mythologiske Forskninger lader Anvendelsen af den ydre Combinationsmethode sig paavise. Til For-

klaring for af Mythen om Apollo og Marsyas anfører
 R. D. Müller i sit Skrift: „Prolegomena zu einer wissen-
 schaftlichen Mythologie“ Folgende: „Bei Apollinischen
 Festen war Kitharspiel gewöhnlich und es war dem
 frommen Gemüthe nothwendig den Gott selbst als Urheber
 und Erfinder desselben anzusehen. In Phrygien dagegen
 war Flötenmusik einheimisch, die auf dieselbe Weise auf
 einen einheimischen Dämon Marsyas zurückbezogen wurde.
 Die alten Hellenen fühlten, daß diese jener im innern
 Character entgegengesetzt war: Apollon mußte den dumpfen
 oder pfeifenden Flötenlaut verabscheuen und den Marsyas
 dazu. Nicht genug: er mußte, damit der kitharspielende
 Grieche auch des Gottes Erfindung als das vortrefflichste
 Instrument ansehen konnte, den Marsyas überwinden.
 Aber warum mußte der unglückliche Phrygier auch gerade
 geschunden werden? Die Sache ist einfach die. In
 der Felsengrotte an der Burg von Kelänä in Phrygien,
 aus welcher ein Fluß Marsyas oder Katarrhaktes hervor-
 bricht, hing ein Schlauch, der Schlauch des Marsyas bei
 den Phrygiern genannt, sofern Marsyas, wie der griechische
 Silenos, ein Dämon der saftstrotzenden Natur war.
 Wenn nun ein Hellene oder ein hellenisch gebildeter Phrygier
 den Schlauch sah, so mußte ihm klar werden, wie Marsyas
 geendet; hier hing ja noch seine abgezogene, schlauchähnliche
 Haut; Apollon hat ihn schinden lassen.“ Skal nu denne
 Mytheforklaring, der er bleven anprøist som en ægte Typus
 for sand Mytheforskning, gjælde som solid, saa er det

klart, at Mytherne maae have dannet sig paa en udbortes Maade og kuene ikke ansees som Producter af en poetisk Virksomhed, thi i al ægte Poesie er Ideen det frembringende Princip, alle enkelte Træk gjennemtrængende. Men eksisterer der ingen Idee i Mytherne, saa kan Man naturligtvis heller ingen finde i dem; og saa er en videnskabelig Behandling af Mythologien Noget absolut Umueligt. Men at denne Behandling af Mytherne er den rigtige, kan kun paastaaes, forsaavidt Man ikke tager Hensyn til vedkommende Nations hele aandelige Individualitet og dens Stilling og Betydning i Verdenshistorien, men derimod stiller sig paa et Standpunct, hvis Væsen bestaaer i at følge Principet *post hoc s. eum hoc, ergo propter hoc* og saaledes at udgive det, som i al Fald blot kan være Anledning, for *ratio sufficiens*. Men denne udbortes Combination kan aldrig naae Sandheden; den kan kun sige: saaledes kan det forklares (Ordet „kan“ har her kun Betydning af logisk „Mulighed“); men, var Fortolkeren ikke ideeles, stillede han sig paa Ideens Standpunct, saa vilde han uden Tvivl snart indsee, at saaledes kunne de græske Myther ikke fortolkes (Ordet „kunne“ har her Betydning af real Mulighed). Med Rette bemærker derfor Weisje i hans „Einleitung in die griechische Mythologie“, at „die Griechen das verächtlichste Volk von der Welt wären, wenn sie sich in der Weise wie D. Müller es z. B. von dem Apoll zu zeigen sich bemüht, durch mechanische Gewalt oder

durch gleich mechanischen Verkehr ihre Nationalgötter hätten aufbringen lassen.“

§ 8.

Kaste vi et Blik paa de almindelige Historie- fremstillinger, saa bestaae de for det meste ikke i Andet end en blot Opregnen af Momenter (enkelte Begivenheder), saa at der blot fortælles os, hvad der til samme Tid har tilbraget sig og hvad der er fulgt bagefter — Alt er et Nebeneinander og Nacheinander. Saadan Historie- skrivning gaaer da slet ikke ud paa at angive Begivenhedernes Væsen, kun beskæftiger den sig med Opregningen af Begivenhederne efter en vis udvortes Sammenhæng, saa at de enkelte Dele blot ere stillede sammen ved Siden af hinanden uden nogen indvortes Forbindelse. Idet der nu blot sees paa det Enkelte, saa skeer det ofte, at noget Enkelt udgives for ratio sufficiens til en anden enkelt Begivenhed; og paa denne Maade bliver Historien da kun en Samling af Fortællinger om menneskelige Lidenskaber, en Historie af lutter Herskesyge, Havesyge og Forfængelighed. Vi ville anføre til Exempel Bredows Fremstilling af Korstogenes Oprindelse (cfr. „mærkværdige Begivenheder af Verdenshistorien, oversat efter 4de Uplag af Rosoed.“ 2den Deel pag. 81): „Pave Urban sammenkaldte en Forsamling i Clermont i Auvergne i det sydlige Frankrige i Nov. 1095. En viid Slette var her bedækket med Biskopper og Munk, Fyrster og Herrer; og, da Paven forestillede dem de

verdblige Fordele, nye Besiddelser og det umaadelige Bytte, som de kunde vinde ved et saadant Tog, lagde dem deres udødelige Fortjeneste, Himlens store Lon, Syndernes Forladelse og Naade for Gud paa Hjerte, da raabte hele Forsamlingen: „Gud vil det! . . . . Alt rustede sig nu: Riddere og Svende, Geistlige og Løgsfolk, Mænd og Qvinder, Oldinger og Vora. Ridderne drømte allerede om deres Heltebedrifter og de umaadelige Skatte paa Jorden og i Himlen, den livegne, haardt trykkede Bonde forlod glad Ploug og Herre, for i en anden Verdensdeel at tilkæmpe sig Frihed og evig Salighed. Syndere blev tilstaaet fuldkommen Afslad og ingen Skyldner skulde betale Renter af sin Gjæld, saalænge han var i det hellige Land. For de Tilbageblivende skulde sørges faderligt; Penge og Guds lovede Kirken at tage i troe Forvaring og give de Tilbagevendte uskadt igjen. Men Man kunde let forudsæe, at en stor Deel af de Udvandrede ei vilde komme tilbage.“ Men, kunde Man let forudsæe dette, saa er det neppe troligt, at Egennytte har været Besvæggrunden; og hvorledes vil Man vel kunne forsvare denne Anskuelse? Kun derved, at Man forudsætter, at, da Menneskene som oftest handle af egenyttige Hensyn, saa handle de altid af Egennytte; og, vil Man beraabe sig paa den Overtroe, som til den Tid fandt Sted, saa maa Man her spørge: „fordi Overtroe hersker til en vis Tid, skal den derfor absolut vedblive at herske? er enhver Forandring til det Bedre umulig?“ Enhver

Tidsalder har sine Mangler, men ogsaa sine Fortrin; til enhver Tid er der altid Noget, som Man kan kalde ægte godt, der stræber at gjøre sig gjeldende; det bliver altsaa et Spørgsmaal, om den enkelte Begivenhed er at sætte i Forbindelse med det Gode eller det Glette; men dette Spørgsmaal lader sig naturligviis ikke derved alene besvare, at Man opviser det Glette og saa uden videre udgiver dette for Begivenhedens Marsag. Ved nærmere Undersøgelse lod det sig maaskee bevise, at Korstogene ikke havde deres Oprindelse fra Egennytte eller Overtroe; saaledes siger Hr. Hase i hans Kirchengeschichte pag. 221 om disse Tog: „Weltliche Noth und Begierde, romantische Lust und abergläubische Hoffnung hatten ihr Theil daran, dennoch war der Geist, der diese Massen zwei Jahrhunderte durch bewegte, ein Gedanke, der nicht von dieser Welt ist.“ Paa ovenanførte Fremstilling af Korstogenes Oprindelse synes derfor Hegels Ord i hans Encycl. 1840 1ster Th. p. 280 at kunne anvendes: „Anstatt sich damit zu begnügen die großen Thaten, welche durch die weltgeschichtlichen Heroen vollbracht worden sind, einfach zu erzählen und ihr Innere als dem Inhalt dieser Thaten entsprechend anzuerkennen, hat Man sich für berechtigt und verpflichtet erachtet, hinter dem was offen zu Tage liegt angeblich geheime Motive auszuspiiren und dann gemeint die Geschichtsforschung sei um so profunder, je mehr es ihr gelinge das bisher Gefeierte und Gepriefene seines Nimbus zu entkleiden und dasselbe hinsichtlich seines

Ursprungs und seiner eigentlichen Bedeutung auf das Niveau gemeiner Mittelmäßigkeit herabzusetzen.“

§ 9.

Naturvidenskaberne stille sig den Opgave, at finde Lovene for Naturens Phænomener; hvorledes løse de da denne Opgave? ved at abstrahere fra det Specielle og see hen paa hvad der i flere forskellige Tilfælde er det Blivende, Constante. Saaledes siger fEx. Physiken os, at det er en Lov for Lysstraaler, der støde mod et Legeme, som hindrer deres Gjennemgang, at de kastes tilbage og det saaledes, at Indfaldsvinkelen er fuldkommen lig Reflexionsvinkelen. Tor Man nu virkelig paaastaae, at alle Lysstraaler altid følge og ville følge denne Lov og altsaa ansee den som absolut almeengyldig? det tor Man ikke; thi til Begrebet „Lysstraale“ udfordres intet Videre end Lysning i en bestemt Retning eller Udstrækning, men i den blotte Lysning er hiin Reflexionsmaade ikke grundet, men med de Lysstraaler, som ere os givne indenfor vor Erfaringskreds, ere Veskaffenheder forbundne, hvori hiin Reflexionsmaade maa eller kan antages at have sin Grund. Saalænge Man altsaa ikke har indseet, at hine Veskaffenheder høre uodvendig med til-al Lysning, saa at det altsaa var tænkeligt, at der kunde gives Lysstraaler, som manglede Veskaffenheder, som de almindelige Lysstraaler ellers have, saalænge maa Man ogsaa lade det uafgjort, om den anførte Lov er absolut almeengyldig; Man kan i det Høieste kun sige: den gjælder

for alle de Eysstraaler, som ellers i alle Henseender ere dem lige, som hidtil ere forekomne indenfor vor Erfaringskreds; men hvor snart vi kunne træffe paa andre, som ikke ere disse lige, vide vi ikke; dette kan skee hvert Dieblif, og derfor kunne vi ikke forudsige om hvilken somhelst Eysstraale, at den vil reflectere paa den ovenangivne Maade. Med Hensyn til alle andre Naturlove kunde Man ligeledes bevise, at de hidtil givne Fremstillinger af samme ikke have godtgjort deres Almeengyldighed og at altsaa de saakaldte Naturvidenskaber ikke ret svare til deres Navn. Skjondt Man ikke kan Andet end nære den største Agtelse for Naturforskerne som saadanne, skjondt deres Forskninger maae interessere enhver Tænkende og fortjene al mulig Understøttelse og Vaaskjønnelse, saa synes det dog, som der endnu mangler Noget; en fuldkommen Overbeviisning om de saakaldte Naturloves Almeengyldighed er endnu ikke tilveiebragt; Videnskabens Fordringer ikke tilfredsstillede.

Andet Udsnit: om abstract Forstandsraisonnement.

§ 10.

Efterat vi nu have affandlet den udbortes Combinationsmethode eller vulgære Empirismus, skulle vi nu gaae over til at betragte den 2den af de i § 2 anførte Mediationsmaader, nemlig den abstracte Forstandsraisonnering. Men før vi indlade os paa en egenlig Characterisering af samme, ville vi anføre et Exempel, som

Hvis noiere Betragtning vi da let kunne bemærke de almindelige Egenheder ved dette Raisonnement. Til Exempel ville vi vælge følgende Yttringer af Nettes i hans Weltgeschichte 6er Bd. pag. 273 med Hensyn til Censuren: „Was die Zunge dem Gedanken, das ist die Presse dem Wort. Wer will die Zunge nöthigen, daß sie um Erlaubniß bitte für das Wort, welches sie sprechen? oder dem Geist verbieten, daß er Gedanken erzeuge?? Was Andern soll frei und heilig seyn, wenn nicht die Presse? —“. Det er aabenbart, at Pressen her sættes lig et blot Organ; og fra dette abstracte Prædicat sluttet da, at den bør være frie for al Straf og altsaa tilstaaes mindstfranket Frihed til at producere Svadsomhelst. Men om det ogsaa er vist og aabenbart, at Man med Rette kan kalde Pressen et Organ, saa er det dog ligesaa vist og ligesaa aabenbart, at den tillige er Noget Mere end et blot Organ; og saaledes kunde der da maaskee i dette „Mere“ ligge en Grund til at sætte dens Frihed Skranke. Den sande Slutning, Man i dette Tilfælde kan gjøre, er den, at Pressen, betragtet som et Organ, ikke kan eller bør straffes; men om den ogsaa i andre Henseender skal have Lov til ustraffet at gjøre Svadsomhelst, er dermed ikke afgjort. Betragt vi nu dette Exempel noiere, saa ville vi let kunne bemærke følgende almindelige Egenheder ved den abstracte Raisonnementen: 1) Her finder en virkelig Intuition Sted, idet uemlig Uadskilligheden mellem Middelsbegreb og Over-

begreb virkelig indsees; men 2) gaaer Man blot ud fra en enkelt Beskaffenhed og slutter til en væsentlig Beskaffenhed, idet Man ikke paaagter eller betænker, at Tingens andre Beskaffenheder ogsaa maae medtages. Ved blot at tage Hensyn til den enkelte Beskaffenhed kan Man aldrig komme til noget andet Resultat end at Tingen er det og det, hvad hiin enkelte Egenskab angaaer; naar jeg siger: dette Menneske har stjaalet og er altsaa et foragteligt Menneske, saa er den sidste Sætning kun eensidigen sand, nemlig: blot i den Henseende, som Tyv er han foragtelig eller hans Tyverie er foragtelig, men jeg kan ingenlunde slutte, at Mennesket overhovedet er foragtelig, thi han kan jo have andre Egenskaber, med Hensyn til hvilke han ingenlunde er foragtelig. Naar et Menneske overhovedet skal bedømmes, saa maa han betragtes fra flere forskjellige Sider; ogsaa forbyder Religionen os jo at nære en saadan Foragt mod vore feilende Medmennesker; vi skulle netop agte og behandle dem altid som Mennesker og ikke ansee enkelte Synder som Vidnesbyrd om en djævelsk Tænkemaade, thi som saadanne maatte de ansees, naar de skulde berettige os at udtale en saa haard Dom som den: „det er et foragteligt Menneske.“ Gaaer Man i sin Bedømmelse blot ud fra een Side, saa bliver Slutningen selv eensidig.

§ 11.

I denne og de nærmest følgende Paragraffer

ville vi i nogle Paastaende eller Slutninger, som kunne antages at være almene=interessante, paavise Anvendelsen af den i forrige § skildrede Methode.

Baumgarten, en Philosoph af den Wolffske Skole, siger i sin *Metaph.* ed. IVta § 746: „Anima humana non habet magnitudinem quantitativam et est indivisibilis. Interitus per divisionem est corruptio physica. Ergo corruptio physica est animæ humanæ in se impossibilis i. e. anima humana est absolute incorruptibilis physice.” Her er altsaa Menneskesjælen bestemt som blot udelelig; men Man kan med ligesaa megen Ret sige, at den er delelig; Sjælen har ligesaa vel som Alt Andet i Verden sin Mangfoldighed som sin Eenhed; baade Mangfoldigheden og Eenheden er tilstede; en isoleret eller abstract Eenhed er den ikke; og med samme Ret som Baumgarten løsriver Eenheden fra Mangfoldigheden og betragter dette Begreb for sig, med samme Ret kan en Anden abstrahere fra Eenheden og blot betragte Mangfoldigheden og derved da udbringe det Resultat, at Sjælen kan forgaac. Slige Prædicater, som Udelelighed o. s. v., siger Hegel i hans *Encyclop.* pag. 101, ere overhovedet ikke at tillægge Sjælen, thi de ere for slette (so ist z. B. die Seele allerdings einfache Identitet mit sich, aber zugleich ist dieselbe als thätig sich in sich selbst unterscheidend, wegegen das nur d. h. das abstract Einfache eben als solches zugleich das Todte ist). Vi have sagt: Sjælen kunde ligesaa godt

siges at være deelbar som udeelbar (sammenfat som usammenfat); men denne Paastand vilde den Voldske Metaphysik ikke indrømme; den paastod, at enhver Ting er enten enkelt eller sammenfat (cfr. Reuschii systema metaph. § 178: „quum quodlibet ens vel partes habeat vel non habeat — inter duo enim contradictoria non datur medium — : omne ens est vel simplex vel compositum“). Er dette nu virkelig Tilfældet? Dersom jeg fGr. siger: „denne Bog er kun een Ting“, ja saa er det vistnok umuligt for mig at antage, at den tillige kan være flere Ting; her maa altsaa Enheden udelukke Mangfoldigheden; men hvad betyder denne Udelukkelse? kun dette, at, saafremt jeg bestemmer denne Bog som Ting, saa at jeg altsaa ved Ting netop forstaaer, og tænker mig dette Hele, som ligger for mig, saa er det mig umuligt at sige at dette Hele er flere Hele (Prædicatet maa her tænkes at have selv samme Betydning som Subjectet); denne Sætning er en analytisk Sætning, thi i Subjectet ligger allerede Prædicatet fuldstændigt. Denne Bog kan altsaa ikke være en Mangehed i samme Forstand som den er en Enhed, men deraf følger ingenlunde, at den ikke kan i nogen som helst Betydning kaldes en Mangehed (den er fGr. en Mangehed af Blade). Ligesom nu den gamle Metaphysik af Sjælens simplicitas afledte dens Udødelighed, saa kunde man ogsaa her sige, at Bogen, forsaavidt den er una res, er uopløselig — forsaavidt den blot poneres

som unum, kan den dog virkelig ikke opløses — ; kun som en Mangehed kan den tilintetgøres, men som en blot Enhed aldrig.

Naar nu saaledes en Gjenstand er at tillægge modsigende Prædicater, saa er det 1) klart, at Man ikke kan aflede Noget af det ene Prædicat alene, da uemlig det andet Prædicat altid vil gjøre sig gjældende og negere de pønerede Bestemmelser; men 2) maa Man lægge Mærke til, at i alle saadanne Tilfælde, hvor Man allerede empirisk er nødt til at tillægge Gjenstande saadanne modsigende Bestemmelser (Prædicater), at denne Modsigelse kun hidrører derfra, at disse Bestemmelser fastholdes for sig paa en abstract Maade og kræve for at tænkes som ikke-modsigende, et Supplement. Saaledes lader det sig se om Sjælen vise ved at betragte Begreberne „Enhed“ og „Mangehed“, at den ikke kan opløses og at den kan opløses — Intet kan altsaa afgjøres paa denne Maade, men fra et høiere Standpunct maa Sagen betragtes, paa en concret (ikke abstract) Maade. De abstracte Begreber „Enhed“ og „Mangehed“ maae altsaa ikke tillægges absolut Gyldighed, men kun gjælde som Momenter.

§ 12.

Den bibelske Lære om Forsoningen bliver ofte begrundet saaledes, at Man siger, at Guds Maade ikke kunde vise sig, for hans Retfærdighed var tilfredsstillet, at nemlig Mennesket maa give Gud Satisfaction, men

at Alt hvad han kan give kun er hans Pligt, følgelig ingen Satisfaction; denne kan altsaa kun ydes derved, at et Væsen, som er Gud lig, tager Straffen paa sig. Til Grund for denne Opfattelse ligger en skarp Adskillelse af Guds Retfærdighed og Kjærlighed, saa at denne hæves ved hiin og omvendt; som om ikke den sande Kjærlighed ogsaa involverede Retfærdighed og som om ikke den, som er fuldkommen retfærdig, just derfor ret elsker! Men, vil En maaskee svare, er Synderen da ikke Gud mishagelig? jo visseelig er Synderen Gud mishagelig; men deraf følger ikke, at det syndige Menneske er Gjenstand for Guds Mishag alene og ikke tillige for hans Kjærlighed; thi Syndighed er jo dog ikke det Gæste, der kan tillægges et Menneske. Idet Man saaledes gaar ud fra en abstract Enkelthed, saa faaar Man heller Intet Andet ud end Noget Abstract, som altsaa kræver sin supplerende Modsetning (i det anførte Exempel er Prædicatet „mishagelig“ et blot abstract Prædicat; og er et Menneske blot Gjenstand for Guds Mishag eller straffende Retfærdighed, saa er han eo ipso Gjenstand for Uretfærdighed; blot straffende Retfærdighed i direct Modsetning til Kjærlighed er Uretfærdighed; det sande Begreb af „Retfærdighed“ involverer tillige Begrebet „Kjærlighed“).

§ 13.

Eigesom nu denne Adskillelse af Begreber, som høre sammen, saare ofte maa tjene til at bevise almindelige Antagelser, saaledes fremgaar deraf ogsaa ofte Tvivl

om Sandheden af det hidtil almindelig Antagne. Dette ville vi eftervise i denne og de 2 følgende Paragrapher. Som bekendt har Philosophen Protagoras fremsat den Sætning: „Mennesket er alle Ting's Maal, for det, som er, at det er, for det, som ikke er, at det ikke er.“ Dette er nu vistnok sandt, naar Mennesket opfattes efter hans fornuftige Natur og almindelige Substantialitet; men Protagoras tænkte sig kun Mennesket i dets besynderlige Particularitet; han meente, at Mennesket med al dets Selvsyge, Egennytte og private Interesser er Middelpunctet for al Bedømmelse og Opfattelse. Som Exempel paa Rigtigheden af sin Paaastand anfører han Følgende: „ved selv samme Vind fryser En, en Anden derimod ikke; om denne Vind kunne vi derfor ikke sige, den er i sig selv kold eller ikke kold“ (Plato Theæt. p. 152 (p. 196)); ligeledes siger han: „have vi her 6 Terninger og stille 4 andre ved Siden af dem, saa sige vi om hine, de ere flere; derimod sætte vi 12 ved Siden af dem, saa sige vi: de ere færre.“ Vi sige altsaa om det Selvsamme, det er Mere eller Mindre, altsaa er dette „Mere“ eller „Mindre“ blot relative Bestemmelser. Det er nu aabenbart, at Protagoras blot betragter Mennesket fra een Side og forglemmer, at der dog ogsaa gives Noget Fast og Uforanderligt i den menneskelige Bevidsthed; og saaledes maa da dette Raisonnement vel opfordre os til at søge at finde hiint faste Punct, hvorfra vi kunne gaar ud til Opdagelsen

af Tingenes sande, absolute Væsen. Eller er maaffee ogsaa denne Protāgoras's Erkjendelse af den absolute Forborgenhed af Tingenes sande Væsen ogsaa kun Privatmening? Skal denne Paastand ikke meget mere indeholde almecennyttig Sandhed? Men, er dette Tilfældet, saa gives der jo netop Noget Fast i den menneskelige Bevidsthed — og dermed er da hiin Paastand gjendrevet.

§ 14.

Philosophen Zeno nægtede Bevægelsens Realitet, fordi enhver Deel af Rummet, som det Bevægede fra Begyndelsen af skal gjennemløbe, lader sig, hvor lille den endog tages, dele i det Uendelige; og saaledes kan — meente han — Bevægelsen aldrig komme til at begynde (sefr. Brandis's Geschichte der Griechisch-Römischen Philosophie pag. 413: *εἰ ἔστι κίνησις, ἀνάγκη τὸ κινούμενον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ ἄπειρα διεξιέναι· τὸτο δὲ ἀδύνατον κτλ.*). Til Grund for dette Raisonnement ligger en abstract Fastholden af Begrebet „uendelig Deelbarhed.“ Det ligger nemlig i Rummet's Natur (*venia sit verbo*) at være baade endeligt og uendeligt; og, forsaavidt disse tvende Begreber fastholdes for sig, saa involverer Begrebet „Rum“ en Modsigelse; men Man maa vel lægge Mærke til, at Rummet ikke i samme Henseende kan siges at være uendeligt som det siges at være endeligt eller at det, ved at poneres som uendeligt og endeligt, ikke maales med samme Maalestof. Antager jeg et vist Rum givet, saa er det aabenbart, at, dersom jeg maaler det med en Alen og finder, at det udgjør

4 Men, saa kan jeg ikke tillige sige: det udgjør uendelig mange Men; dette vilde være en absolut Modsigelse. Men fra et andet Synspunct kan jeg vistnok sige: „dette Rum er uendeligt deelbart“; men bestaaer det da ikke af uendelig mange Dele? jo vel, det kan tænkes at bestaae af saa mange Dele, som jeg vil have det til at bestaae af — det kan siges at bestaae 1000 Milliondele, af 1000 Billiondele o. s. v., men hver Deels Størrelse kommer altid til at afhænge af Delenes Antal — jo flere Dele, desto mindre hver Deel — og alle disse enkelte Dele tilsammen ville, hver mange Delinger jeg end foretager, dog ikke udgjøre Mere end de 4 Men. Feilen i det anførte Raisonnement ligger altsaa deri, at der ikke er taget Hensyn til, at Delene blive forholdsviis mindre, men Man har blot tænkt reent abstract: „dette Rum bestaaer af uendelige Dele“ og „dette Rum bestaaer af endelige Dele.“ Vi kunne sige: Continuitatens Moment fastholdes alene, medens Discretionens, som er ligesaa væsentlig medhørende til Rummet's Begreb, oversees. Raisonnementet er altsaa et abstract Raisonnement.

§ 15.

Spinoza har i sit Skrift: *Tractatus theologico-politicus* (cap. 6) nægtet Undergjerningers Mulighed. Det Væsentlige i denne Polemik vilde vi fremstille og derpaa i Korthed criticere den.

Se. pag. 235 (l. c.): „Ostendimus ex eo, quod Dei intellectus a Dei voluntate non di-

stingvitur, idem nos affirmare, cum dicimus Deum aliquid velle ac cum dicimus Deum id ipsum intelligere; quare eadem necessitate, qua ex natura et perfectione divina sequitur, Deum rem aliquam, ut est, intelligere, ex eadem sequitur, Deum eandem, ut est, velle. Quum autem nihil nisi ex solo divino decreto necessario verum sit, hinc clarissime sequitur, leges naturæ universales mera esse decreta Dei, quæ ex necessitate et perfectione naturæ divinæ sequuntur. Si quid igitur in natura contingeret, quod ejus universalibus legibus repugnaret, id decreto et intellectui et naturæ divinæ necessario etiam repugnaret; aut si quis statueret, Deum aliquid contra leges naturæ agere, is simul etiam cogere-
retur statuere, Deum contra suam naturam agere, quo nihil absurdius . . . . .

Pag. 236. Nec ulla sana ratio svaðet, naturæ limitatam potentiam et virtutem tribuere ejusque leges ad certa tantum et non ad omnia aptas statuere; nam cum virtus et potentia naturæ sit ipse Dei virtus et potentia, leges autem et regulæ naturæ ipsa Dei decreta, omnino credendum est potentiam naturæ infinitam esse ejusque leges adeo latas, ut ad omnia, quæ et ab ipso divino intellectu concipiuntur, se extendant.

Pag. 245. *Quicquid contra naturam, contra rationem est.*

Pag. 245. *Superest jam pauca de miraculorum interpretatione notare et uno aut altero exemplo illustrare, ne quis miraculum aliquod male interpretando temere suspicetur, se aliquid in Scriptura reperisse, quod lumini naturæ repugnet; — derpaa anføres følgende Exempel: Tempore Josvæ Hebræi credebant, solem motu diurno moveri, terram autem quiescere et huic præconceptæ opinioni miraculum, quod iis contigit, cum contra quinque illos reges pugnarent, adaptaverunt; non enim simpliciter narraverunt, diem illum solito longiorem fuisse, sed solem et lunam stetisse sive a suo motu cessavisse.”*
 Hertil bemærke vi:

1) Efter denne Fremstilling er Tankegangen i Spinozas Raisonnement følgende: Et Mirakel er Noget, som strider mod Naturens Love; hvad der strider mod Naturens Love, det kan ikke existere; nu er Solens Stillestaaen (eller en Standning i dens tilsyneladende Bevægelse) Noget, som strider mod Naturens Love; altsaa har en saadan Begivenhed aldrig fundet Sted.

2) Den almindelige Bevidsthed opfatter „Naturen“ som det almindelig Hverdaglige, som den tillægger absolut Gyldighed og Uforanderlighed; og, hvad der afgiver vel meget fra Hverdags erfaringen, hidrører efter dens Mening

ikke fra Naturen, men fra et mægtigere Væsen (det er Noget, som ikke kan udføres ved Naturen). Imod denne Mening maa Man med Spinoza sige, at Naturen er ikke Andet end en Aabenbarelse (Erscheinung) af den objective eller universelle Fornuft; en absolut Adskillelse mellem Gud og Natur maa forkastes og en Overnaturlighed, som forudsætter en saadan Adskillelse, er Noget aldeles Absurdt; at sige, at Noget er overnaturligt i den Betydning, er det Samme som at sige, at det er ufornuftigt; og, forsaavidt Spinoza fastholder dette Begreb af „Naturen“, har han ogsaa Ret, naar han siger: „nec ulla sana ratio svadet naturæ limitatam potentiam et virtutem tribuere.“ Men af Alt dette følger kun, at, naar jeg til et vist givet Factum ikke kan finde nogen Analogie i Tingenes sædvanlige Orden, saa skal jeg ikke derfor tillægge dette Factum Prædicatet „overnaturlig“; det hele Raisonnement afviser altsaa blot en vis Betragtningssmaade, men det beviser ikke noget Factums Umulighed.

3) Idet nu Spinoza paastod, at en saadan Begivenhed som f. Ex. en Standsning i Solens tilsyneladende Bevægelse vilde være overnaturlig, saa tilkom det ham egentlig at bevise, at et saadant Factum ikke kunde fremgaae af den universelle Fornuft eller vilde modstride samme; et saadant Beviis har han ikke givet, men uden videre forudsat Identiteten af det Hverdaglige og universel Fornuft; som Noget Støvt og Uforanderligt har han

fattet den objective Fornuft; den er efter hans Mening saa profaisk, at den ikke kan gjøre Andet end altid gjentage det Gamle, den kan ikke frembringe Noget qualitativt Nyt — Noget, som staaer i qualitativ Modfætning til det Hidtilværende (cfr. Tract. theol. cap. VI: „philosophus præterea in suo Eccl. cap. I. vers. 10 clarissime docet, nihil novi in natura contingere . . . . miracula ita explicanda, ut neque nova (ut Salomonis verbo utar) neque naturæ repugnantia videantur, sed ad res naturales maxime accedentia). Men denne Betragtningssmaade er aldeles eensidig; den universelle Fornuft er vel uforanderlig og profaisk, men ogsaa bevægelig, skaberisk og poetisk. Hvad der viser sig naturligt, er i sin Oprindelse altid overnaturligt cfr. Erichson über die neuere Christologie i Fichtes Zeitschrift f. Phil. u. spec. Theol. 5er Bd. 1es Heft pag. 74: „Das Natürliche setzt das Wunder; es sind Pole, deren einer den andern bedingt — gleichsam die beiden Waagschalen, in denen die Welt hängt. Durch das Wunder ist die Welt in ihrer Entstehung, in ihrer Erhaltung — ist die Vorsehung, die Weltregierung.“

Tredie Afsnit: Fremstilling af Philosophiens Grundproblem.

§ 16.

Vi have nu betragtet den ydre Combination og den abstracte Raasoneren og Resultatet af de austruende

Betragtninger er dette, at ingen af de tvende nævnte Metoder kan føre Granskeren til nogen sand, videnskabelig Erkjendelse. Det er ikke muligt, paa saadan Grundvold at construere et philosophisk System. Det abstracte Raisonnement gaacr ud fra Noget Enkelt ved en Gjenstand og flutter ved Hjælp af dette Enkelte Noget om Gjenstanden overhovedet; men ligeoverfor Noget Enkelt staaer Ud det Enkelt, ved hvis Betragtning et modsat Resultat lader sig udbringe; dermed er da Slutningens Falskhed godtgjort. Hvad der saaledes gjælder om den abstracte Raisonnement, at den nemlig er eensidig, det Samme gjælder om den ydre Combination, thi dennes almindelige Princip er selv et Exempel paa abstract Raisonnement. For altsaa at fælde en sand Dom om en Gjenstand maa Man vogte sig for blot at see hen til dens Enkeltheder, men alle Gjenstandens Momenter maae tages i Betragtning; ligeledes maa Man vogte sig for enhverformhelt ydre Combineren. (Sande Domme er ikke Sætninger som disse: dette Ord er stort, denne Kjole er sort; heller ikke blot identiske Sætninger som: et Mandfolk er ikke et Fruentimmer). Her opstaaer da det vigtige Spørgsmaal: hvori bestaaer da den rette philosophiske Methode? hvilket er dens Princip?

§ 17.

Paa det fremsatte Spørgsmaal kan Man vel svare: Sagen maa skues i dens Væsen og fra dette Standpunct maa Man anstille sine Betragtninger; men Reglen er

lettere at give end at anvende; det bliver nemlig et Spørgsmaal, om Man, idet Man forsøger at gaac frem efter den givne Regel, da ikke kommer til at erkjende, at Forsøget ikke kan lykkes, at det foresatte Maal ikke kan naaes, at Man maa lade sig nøie med uvidenskabelige Principer, som i det Høieste kunne forskaffe en høi Grad af Sandsynlighed. Alt der fGr. blev for omtrent 200 Aar siden ført en langvarig Krig mellem Catholiker og Protestanter, som varede i 30 Aar og derfor blev kaldet Trediveaarskrigen, det troer Enhver; fremkom nu En med den Paaastand, at hele Historien om Trediveaarskrigen maaskee var opdigtet, saa vilde Ingen agte derpaa, Ingen lod sig rokke i sin Overbeviisning om, at Beretningerne om, at en saadan Krig paa den Tid blev ført, ere fuldkommen troværdige. Men den blot umiddelbare Forviisning er dog ikke tilstrækkelig; Man maa paa een eller anden Maade kunne gjøre Rede for sin Troe; eller er maaskee Alt sandt, hvorom jeg foler mig umiddelbar forviiset? Man kunde nu med Hensyn til hine Beretningers Troværdighed gjøre den Bemærkning, at det dog er utænkeligt, at saa vidtløftige Beretninger om saa mange enkelte Slag o. s. v. o. s. v. kunde affattes, naar en saadan Krig slet ikke nogensinde var bleven ført; det er utænkeligt, at Noget kunde have nogen Interesse ved at opdigte Sligt. Man kunde ligeledes bemærke, at Usandheden af saadanne løgnagtige Beretninger slet vilde blive opdaget og almindelig bekjendt, at

det altsaa vilde være umuligt for dem, som opdigtede de falske Beretninger, at faae Troen paa deres Sandhed almindelig udbredt; allevegne fra vilde Man vidne med saadan fræk og uforfæmmed Opdigtelse. Men hvorpaa grunde sig dog egentlig disse Bemærkninger? mon ikke paa almindelig Erfaring? men er denne da virkelig en solid Autoritet? og hvorfor er den det da ikke i alle Tilfælde? hvorfor tør jeg ikke, om jeg endog nok saa tidt havde bemærket, at Vinden til visse Tider blæser fra et vist Hjørne, hvorfor tør jeg da ikke med fuldkommen Sikkerhed paastaae, at dette altid vil finde Sted? Men, vil En maaskee svare, naar de omtalte Beretninger i den Grad vare løgnagtige, saa kunde Man jo aldrig troe Noget, saa maatte Man jo tvivle om Alt; men vi ere jo dog nødte til i alle lignende Tilfælde at antage Menneskenes Beretninger og Udsagn for paalidelige; vi maatte ellers ophøre at være handlende og virkende Væsener; vor Trang til at opretholde, udvide og forherlige vor physiske og aandelige Eksistens involverer eller medfører umiddelbart visse almindelige Antagelser eller Maximer, som vi ere nødte til at bruge som Veiledere gennem Livet. I denne Indvending bliver altsaa praktisk Trang gjort til *medius terminus*; er nu, videnskabelig talt, denne Mediation virkelig gyldig og grundig? nei, den fører ikke til nogen egentlig Viden, men kun til Sandsynlighed; det er jo ofte Tilfældet, at jeg i det daglige Liv seer mig nødte

til at følge en og anden Regel og derefter at indrette min Handlemaade, uden at jeg derfor tør paastaae, at der ikke gives nogen Undtagelse fra Reglen. Naar fEx. en Mand spænder en Hest for sin Vogn, saa gjør han det med den Forudsætning, at Hesten vil gaae rolig og evdentlig for Vognen saaledes som den altid for har gjort; men det var dog muligt, at Hesten kunde faae i Sinde at løbe løbsk.

Desuden maa Man ogsaa lægge Mærke til, at, naar praktisk Trang skal sanctionere en Regels Gyldighed, saa bliver netop derved dens Gyldighed indskrænket til den nærværende og den nærmest forudgaaende Tid; Man kan paa dette Standpunkt ikke paastaae, at det er nødvendigt at anvende de samme Regler, som Man er nødt til at anvende i det daglige Liv, paa hele Fortidens Historie, eftersom Studiet af denne som sand Historie ikke nødvendigen herer med til det praktiske Livs Fornødenheder; saaledes kan fEx. en Militair med samme Nytte læse Beskrivelsen af et Slag, enten dette virkelig er blevet holdt eller ikke, naar ellers for Resten Beskrivelsen til en vis Grad er overensstemmende med hans hidtil gjorte Erfaringer.

For at bevise Menneskets Udødelighed kunde Man ligeledes gaae ud fra den praktiske Trang og mene, at, da Menneskets Tilfredshed og Virkelyst er derved betinget, at han troer paa, at hans inderlige Ønske om fortsat Tilværelse efter Døden vil blive opfyldt, da Trangen

til at nære og vedligeholde dette SaaB er stærk og uafviselig, saa ere vi paa Grund heraf berettigede til at tillægge Mennesket det Prædicat „udødelig.“ Men er denne Trang ikke af en egoistisk Natur (sef. Daub „Kritik der Beweise für das Daseyn Gottes“ pag. 453)? hvorfor skal da Menneskets Egoisme respecteres mere end Dyrets? Men maaskee vor sædelige Natur kræver en fortsat Tilværelse; maaskee — men, før vi kunne bruge dette Argument, maa i Forveien det Spørgsmaal være besvaret: er Mennesket da virkelig et moralsk Væsen? mon ikke Alt, hvad der kaldes sædeligt, i Grundens udspringer af Egensjærlighed? har Man ikke villet grunde Læren om Menneskets Pligter paa Lyksalighedsdriften? men er Stræben efter Lyksalighed Moralens Princip, ophører Moralens da ikke at være Moral og synker ned til blot at blive en Klogskabslære? og, dersom dette er den menneskelige Sædeligheds Princip, staaer Mennesket da synderlig høiere end Dyret? — Heraf følger altsaa, at hverken Menneskets Udødelighed, heller ikke hans Bestemmelse til at leve som et moralsk Væsen kan bevise ved at bruge praktisk Trang som terminus medius.

Desuden maa ogsaa her erindres, hvad ovenfor er sagt om de ved denne Mediationsmaade fremkomne Sætningers eller Paastændes Almeengyldighed.

Den bekjendte Sætning: hvad der skeer, er bevirket ved Noget Andet som Aarsag, er en Sætning, hvis Anvendelse idelig forekommer i det daglige Liv; dens

Indhold er (ester den almindelige Mening) af metaphysisk Natur. Men hvorledes godtgjøres nu Causalitetsbegrebets Realitet? ikke ved nogen Erfaring eller Abstraction; men heller ikke ved at paavise Nødvendigheden af dette Begrebs Anvendelse i det daglige Liv; thi derved kan Almeengyldigheden ikke documenteres, men, saafremt Begrebet antages alene at have denne Oprindelse, saa er hermed dets metaphysiske Natur benægtet.

Resultatet af de anstillede Undersøgelser er altsaa dette: den ydre Combination og den abstracte Raisonnementer ligesom ogsaa al Mediation gennem Villie eller Følelse ere uvidenskabelige Mediationer; og dog synes det, som om der ikke er os givet nogen anden Methode at gaae frem efter ved vore Undersøgelser; saa at altsaa disse aldrig kunne fortjene Navn af philosophiske Undersøgelser. Vi spørge derfor: hvilken er den sande philosophiske Methode? dette Spørgsmaal maae vi besvare, naar vi ville tænke paa at construere noget philosophisk System. Og dette Spørgsmaal er altsaa at ansee som Philosophiens Grundproblem. Dets egentlige Betydning forklares af de anstillede Undersøgelser; men Problemets Betragtning fra den positive Side ligger udenfor Grændserne af denne Afhandling.

B.

Fortsatte Skole-Efterretninger.

---

1. Skolens Freqvens.

Ved Begyndelsen af Skoleaaret 184 $\frac{0}{11}$ udgjorde Disciplenes Antal . . . . . 31.
Ved Præliminairproven den 14de Septbr. f. A. optoges af de Anmeldte . . . . . 4.
nemlig:

1. Andreas Christian Römer, fød paa Bornholm den 11te Mai 1831, Søn af afdøde Lieutenant og Forstcandidat Chr. Römer.
2. Hans From Arboe, fød i Kjøbenhavn den 25de Novbr. 1831, Søn af afdøde Skibscapitain Arboe.
3. Andreas Colberg, fød i Ronne den 20de Januar 1832, Søn af Kjøbmand S. A. Colberg junior.
4. Christian Grønbech Johnsen, fød i Ronne den 7de Decbr. 1832, Søn af Consul og Kjøbmand P. Johnsen.

Silsammen: 35.

Derimod ere udgaaede:

- a. dimitterede til Universitetet . . . . . 2.

nemlig:

1. Carl Adolph Mossin, Søn af afdøde Artilleris Major Chr. Mossin.
  2. Mathias Peter Marker, Søn af Borgercapitain S. P. Marker.
- b. Udgaæde til anden Bestemmelse . . . . 5.
nemlig:
1. Jens Julius Colberg, udmeldt den 30te Marts 1841, Søn af Kjøbmand S. Colberg senior.
  2. John Albert Andersen, udm. den 22de Juni 1841, Søn af Kjøbmand paa St. Croix N. N. Andersen.
  3. Wiggo Hagbarth Steenberg, udm. den 24de Juni 1841, Søn af Provst over Bornholm F. E. Steenberg, Sognepræst til Ronne og St. Knudskirke.
  4. Hans Peter Rønne, udm. den 2den Septbr. 1841, Søn af Kjøbmand P. S. Rønne junior.
  5. Peter Jacob Svane Garde, udm. den 13de Septbr. 1841, Søn af Pastor S. Garde, Sognepræst til Nysted paa Folland.

Udgaæde = 7.

Ved Begyndelsen af Skoleaaret 184 $\frac{1}{2}$ var følgende Disciplenes Antal 28, hvilke efter den offentlige Examen bleve saaledes fordeelte i Skolens 4 Classer :

Fjerde 3: øverste Classe.

1. Peter Gottfred Birger Bohr. 2. Henrich Magnus Lund, 3. Adolph Marius Söderberg Curdts.

Tredie Klasse.

1. Waldemar Emanuel Steenberg. 2. Christian Grønbech Koefoed. 3. Jens Wilhelm Marckmann. 4. Christian Wilhelm Carl Fog. 5. Bærent Bærentsen. 6. Carl Christian Marker. 7. Mathias Adolph Rasch. 8. Theodor Marius Gorm.

Anden Klasse.

1. Lorentz Fielderup Larsen Popp. 2. Abraham Henry Knigth. 3. Christopher Hermann Klöcher 4. Peter Andreas Koefoed. 5. Johannes Christian Sommer. 6. Carl Peter Michelsen. 7. Andreas Frederik Michelsen. 8. Carl Adolph Westh. 9. Claus Hansen Colberg. 10. Carl Andreas Hansen Colberg.

Første og nederste Klasse:

1. Ole Christian Arboe. 2. Georg Peter Colberg. 3. Jürgen Fog. 4. Andreas Christian Rümer. 5. Hans From Arboe. 6. Andreas Colberg. 7. Christian Grønbech Johnsen.

Al fornævnte Disciple vare ved Skoleaarets Begyndelse 7 erklærede af Forældrene for Ikkestuderende, nemlig Nr. 6, 7, 8 i tredie, 7, 8, 9 og 10 i anden Klasse. Hvad Afgang og Tilgang der har været eller vil blive i Lobet af indeværende Skoleaar, kan først fuldstændigen anføres i næste Program; dog bekendtgjøres foreløbigen, at ved Begyndelsen af Juli-Quartal d. N. vare udmeldte Nr. 3

af øverste, Nr. 7 og 8 af tredie, Nr. 1, 2, 9 og 10 af anden Glasfe. De Ifkeftuderende have fom forrige Aar efter Forældrenes Omfte Tilladelfe til, naar der i deres Glasfe læfes Latin og Græfk, at deeltage med en anden for dem paffende Glasfe i Underviifningen i Danfk, Tydfk, Franfk, Arithmetik og Calligraphi, dog naturligtviis under den Betingelfe, at de ikke hindre Glasfens Fremgang. Den fulde Betaling, de Ifkeftuderende erlægge for deres Underviifning, synes at give dem Ret til denne Tilladelfe, da de ellers ved bekoftelig privat Underviifning ffulde udfylde deres ledige Timer.

---

2. Lærere. Lærefag. Læretimer.

Lærerpersonalet er det famme fom forrige Aar, undtagen at ved Adjunct Bierings Forflyttelfe til Aalborg Kathedralfkole Candidat i Theologien Lars Tonnes Frederik Ravn under 27de Juli f. A. conftitueredes til Lærer og under 21de Mai d. A. allernaadigt befittedes til Adjunct. Følgende Underviifnings-Schema med hoffoiede Tabel giver Overfigt over de ugentlige Læretimer gjennem alle Glasfer og Fagene Fordeling mellem Lærerne. Til yderligere Oplyfning tillader jeg mig at tilfoie følgende Bemærkninger. Ligefom forrige Aar formedelft min Helbredftilftand 16 af mine ugentlige Underviifningstimer beforgedes af mine Medlærere mod Godtgjorelfe af Skolekaffsen, faaledes har den Kongelige Direction af famme

Lærefag og ugentlige Timer.

Lærefagenes Fordeling mellem Lærerne.

Fagene	4 Classe	3 Classe	2 Classe	1 Classe	Fælleds Timer	I Alt Timer	Lærerne	4 Classe	3 Classe	2 Classe	1 Classe	Fælleds-Classer	Ugentlige Timer i Alt	
Dansk	2	2	3	4	„	11	Rector	Latin . . . 8 Religion . 3 <u>11</u>	Latin . . . 5 <u>5</u>	„	„	„	16	
Latin	5	7	5	6	„	23		Adjunct Sommer	Hebraisk . 4 Historie . 3 Geographi 2 <u>9</u>	Hebraisk . 1 Historie . 3 Geographi 2 *Latin . . 2 <u>8</u>	Historie . 3 Geographi 3 <u>6</u>	Historie . 3 Geographi 2 <u>5</u>	„	28
Lat. Stil	3	3	1	„	„	7	Adjunct Westh		Dansk . . 2 <u>2</u>	Dansk . . 2 *Latin . . 3 <u>5</u>	Dansk . . 3 Latin . . 6 <u>9</u>	Dansk . . 4 Latin . . 6 Arithmetik 3 <u>13</u>	Sang 2 Timer med alle Classer <u>2</u>	31
Græsk	6	5	5	„	„	16			Adjunct Hasselriis	Græsk . . 6 Fransk . . 2 <u>8</u>	Græsk . . 5 Fransk . . 4 *Religion 3 <u>12</u>	Græsk . . 5 Fransk . . 3 <u>8</u>	„	„
Hebraisk	4	1	„	„	„	5	Const. Lærer Ravn	Tydsk . . 2 Arithmetik 2 Geometri 2 <u>6</u>		Tydsk . . 2 Arithmetik 2 Geometri 2 <u>6</u>	Tydsk . . 3 Arithmetik 3 Religion . 3 <u>9</u>	Tydsk . . 3 Religion . 3 <u>6</u>	„	27
Tydsk	2	2	3	3	„	10		Capitain Koefoed	„	„	Skrivning <u>4</u>	Srivning <u>6</u>	„	10
Fransk	2	4	3	„	„	9	Lieutenant Sørensen	„	„	„	„	Tegning <u>2</u>	2	
Religion	3	3	3	3	„	12	Sergeant Jpsen	„	„	„	„	Gymnastik <u>5</u>	5	
Historie	3	3	3	3	„	12							Ialt 147 Timer.	
Geographi	2	2	3	2	„	9								
Arithmetik	2	2	3	3	„	10								
Geometri	2	2	„	„	„	4								
Calligraphi	„	„	4	6	„	10								
Tegning	„	„	„	„	2	„								
Sang	„	„	„	„	2	„								
Gymnastik	„	5	„	„	5	„								
Fælledstimer tillagt . .	„	„	„	„	„	9								
Ugentlige Ti- mer i Alt	„	„	„	„	==	147 T.								
Discipeltal	3	8	10	7	==	28								

Approberet Schema for Underviisningen i Rønne lærde Skole 1842.

Timer	Classe	Mandag		Tirsdag		Onsdag		Torsdag		Fredag		Løvedag	
8-9	4	Latin	B.	Latin	B.	Latin	B.	Latin	B.	Latin	B.	Latinsk Stil	B.
	3	Græsk	H.	Græsk	H.	Græsk	H.	Græsk	H.	Græsk	H.	*Latin	S.
	2	Latin	W.	Tydk	R.	Latin	W.	Tydk	R.	Latin	W.	Latin	W.
	1	Religion	R.	Latin	W.	Religion	R.	Latin	W.	Religion	R.	Tydk	R.
9-10	4	Græsk	H.	Græsk	H.	Tydk	R.	Græsk	H.	Græsk	H.	Græsk	H.
	3	*Latin	W.	Tydk	R.	*Latin	W.	Tydk	R.	*Latin	W.	Latinsk Stil	B.
	2	Calligraphi	K.	Latin	W.	Græsk	H.	Latin	W.	Arithmetik	R.	Tydk	R.
	1	Historie	S.	Calligraphi	K.	Historie	S.	Geographi	S.	Historie	S.	Geographi	S.
10-11	4	Latinsk Stil	B.	Geographi	S.	Græsk	H.	Latinsk Stil	B.	Geographi	S.	Fransk	H.
	3	Geographi	S.	Latinsk Stil	B.	Historie	S.	Geographi	S.	Latinsk Stil	B.	Historie	S.
	2	Græsk	H.	Fransk	H.	Arithmetik	R.	Fransk	H.	Fransk	H.	Arithmetik	R.
	1	Latin	W.	Dansk	W.	Latin	W.	Dansk	W.	Latin	W.	Latin	W.
11-12	4, 3, 2, 1	Tegning		Sang		A. Gynnastik.		Tegning		Sang		A. Gynnastik.	
2-3	4	Religion	B.	Geometri	R.	Arithmetik	R.	Religion	B.	Geometri	R.	Religion	B.
	3	*Religion	H.	Hebræisk	S.	Fransk	H.	Historie	S.	*Latin	S.	Arithmetik	R.
	2	Geographi	S.	Græsk	H.	Calligraphi	K.	Græsk	H.	Calligraphi	K.	Dansk	W.
	1	Tydk	R.	Arithmetik	W.	Arithmetik	W.	Tydk	R.	Arithmetik	W.	Calligraphi	K.
3-4	4	Tydk	R.	Fransk	H.	Dansk	W.	Arithmetik	R.	Dansk	W.	Hebræisk	S.
	3	Fransk	H.	Geometri	R.	Arithmetik	R.	*Religion	H.	Geometri	R.	*Religion	H.
	2	Historie	S.	Geographi	S.	Historie	S.	Geographi	S.	Historie	S.	Calligraphi	K.
	1	Calligraphi	K.	Dansk	W.	Calligraphi	K.	Calligraphi	K.	Calligraphi	K.	Dansk	W.
4-5	4	Hebræisk	S.	Historie	S.	Hebræisk	S.	Historie	S.	Hebræisk	S.	Historie	S.
	3	Latin	B.	Fransk	H.	Dansk	W.	Latin	B.	Fransk	H.	Dansk	W.
	2	Religion	R.	Dansk	W.	Religion	R.	Religion	R.	Dansk	W.	Græsk	H.
	1					B. Gynnastik.						B. Gynnastik.	
5-6	o					C. Gynnastik.						C. Gynnastik.	

Bogslaveres Betydning: B—Bohr, S—Sommer, W—Westh, H—Hasselriis, R—Ravn.
 * betegner Vicariatet for Rector. Gynnastik C. gælder kun for Sommersemestret.

Grund forundt mig, at der i indværende Skoleaar maa vicarieres for mig 8 Timer om Ugen i tredie Classe, nemlig af Adjuncterne Sommer og Westh 5 Timer i Latin og af Adjunct Hasselriis 3 Timer i Religion. Af de mig tilkommende 24 Timer læser jeg altsaa for Tiden kun de 16. I de for Sangunderviisningen bestemte Timer øves Eleverne deels særskilte deels i Forening, eftersom Læreren finder det hensigtsmæssigst. I Tegning undervises kun de to nederste Classer, nemlig den anden i geometrisk Tegning som forberedende Hjælpemiddel til Geometrien, hvis Underviisning begynder i tredie Classe, men nederste Classe kun i Frihaandstegning. Den gymnastiske Underviisning har samme Antal Timer som forrige Aar, nemlig i Vintersemestret 4 og i Sommersemestret 6 ugentlige Timer, altsaa Middeltallet 5 Timer om Ugen, saaledes at Disciplene om Vinteren øves i 2 og om Sommeren i 3 Afdelinger og folgelig hver Elev faaer 2 Timer om Ugen. Proven i Svømning anstilles sidst i August Maaned og i Gymnastik til den paa Schemaet for den offentlige Examen angivne Tid. Iovrigt bliver den i Regulativets § 5 foreskrevne Dagbog regelmæssigt fort af Læreren, og Øvelserne foretages efter den i Gymnastiklocalet opslaaede Timeseddel, paa hvilken Underviisningsgjenstandene ere saaledes fordeelte, at de ældre Disciple fornemmelig beskæftiges med de vanskelige Øvelser. I Vinterens korteste Dage ombyttes Eftermiddagstimerne i Gymnastik med Formiddagstimerne i

Sang. Endelig undlader jeg ikke at tilføie, at Gymnastikdirecteuren Hr. Professor Nachtegal den 20de og 21de August f. N. inspicerede, lod første Dag 2 Timer anstille Prove i Svømming og sidste Dag 3 Timer i Gymnastik. Han yttrede sig meget tilfreds med det lufte Locale, den aabne Gymnastikplads og Apparaterne, til hvilke sidste han dog ønskede tilføiet 2 à 3 Korbælter og 3 à 4 Hjælpestænger, samt de til Øvelse i Sugning fasthættede Redskaber, hvilket Alt ifølge Directionsordre af 28de Mai d. N. vil blive anskaffet i Lobet af indeværende Aar. Med Læreren's Methode og Elevernes Fremgang i det Hele var Directeuren fornøiet, men bemærkede derhos, at Læreren havde den ikke usædvanlige Feil, „at gaac for hurtigt frem“ og burde længere vedblive med de vigtige forberedende Øvelser.

---

3. Fortegnelse over de i Skoleaaret 184½ gennemgaaede og repeterede Pensar, der angives til den offentlige Examen, med henseiet Angivelse af de brugte Lære- og Læsebøger.

D a n s k.

IV Klasse. Nilsens større Grammatik er gennemgaaet, samt Krokings poetiske Læsebog benyttet til Declamations-Øvelser. Ved Udarbejdelse i Modersmaalet er i denne som i de andre Classer brugt „Vorgens Veiledning.“ Tillige er foredraget det Vigtigste af den danske Litteratur efter „Thortsens historiske Udsigt.“

III og II Cl. Mellemklasserne have gennemgaaet Nissens mindre Grammatik og tillige er brugt Holst's profaiske Læsebog.

I Cl. I denne Klasse foresættes ingen egentlige Pensa i Grammatiken, men Reglerne for Orthographi og Interpunction indøves ved Rettelsen af de skrevne Opgaver. Tillige har hver Discipel i denne som i anden Klasse de Feil, der ere rettede i hans Stiil, til Lectie i næste Time, hvorved han ikke alene practist øves i Sprogets Retkrivning m. v., men tillige vødes til spændt Opmærksomhed ved Underviisningen, da han ellers ikke kan giengive, hvad der er bemærket ved Rettelsen af hans Stiil. Desuden er denne Methode en indirecte Spore for Lærlingen til at anvende den størst mulige Flid paa sine Udarbejdelser, da han veed, at jo færre Feil han har i dem, desto mindre bliver hans Lectie til næste Time, ligesom det Modsatte er Tilfældet med den skjodesløse og uopmærksomme Discipel.

L a t i n.

IV Cl. Anden og tredie Bog af Livius. Anden Bog af Cicero de officiis. Anden, tredie og fjerde Bog af Æneiden. Anden Bog af Horatii Dder, begge Bøger Epistler med Ars poetica. Terentii Andria. Boiesens Haandbog i de romerske Antiquiteter er deels benyttet til et ugentlig foresat Pensum, deels jevnlig henviist til under Fortolkningen af Auctores. Af de 3 ugentlige Stiletimer anvendes den ene til Extemporalstiil.

3 Timer maanedlig Opgaver til Oversættelse fra Latin paa Dansk tildeels efter Heinrichsens Samling. Prosodi og Grammatik efter Vaden med fornødne Forandringer og Tillæg efter Prof. Madvigs Sproglære.*)

*) At indføre Madvigs Sproglære for de Disciple, der allerede i flere Aar have indøvet Former og Syntax efter en anden Grammatik, anseer jeg for betænkeligt, om ikke skadeligt; da det er yderst vanskeligt at faae det Gamle og Tilvante ud af Hovedet og det Nye og Fremmede ind igjen. Derfor ere selv gamle Lærere (ut *vineta egomet cœdam mea*) hvormeget de end erkjende en ny Grammatiks Fortrin, utilboelige til at skille sig ved den tilvante, hvormeget maa da ikke dette være Tilfældet med Discipelen. Derimod gaaer det meget godt an, ved Underviisningen at gjøre Disciplene opmærksomme paa de mange Berigtigelser, der indeholdes i Prof. Madvigs paa dyb philologisk Indsigt byggede Sproglære, hvilken ellers, helst bør begynde med dem, der aldrig for have læst nogen latinisk Grammatik; hverhos det var særdeles ønskeligt, om Forfatteren selv vilde levere et for de nederste Classer passende Udtog idetmindste af Formlæren, da det baade er til Forsinkelse ved Underviisningen stedse at henvise Begynderen til hvad han skal lære og hvad han skal springe over i den større Grammatik, og han desuden hjemme bedre i et Udtog kan komme ud af sit foresatte Pensum. Selv af Syntaren kunde jeg ønske et Udvalg af Hovedregler; thi vel er det sandt, at saadanne Regler bedst kunne meddeles Begynderen mundtlig, men mere styrkende for Lærlingens Indkommelse er det dog, naar Læreren har visse Hovedpunkter at henvise til, hvorpaa han kan bygge, hvad han efterhaanden har

III Cl. Sallustii bellum Catilinarium et Jugurthinum. De 4 første Bøger af Cæsars galliske Krig. 40 Capitler af første Bog i Livius. Anden og tredie Bog af Æneiden. Efter Vadens Grammatik den paradigmatiske Deel og Syntaren. Stileøvelser 3 Timer om Ugen.

II Cl. Af Cornelius: Themistocles, Aristides, Pausanias, Cimon, Lysander, Alcibiades, Thrasylulus og Conon. De 3 første Bøger af Phædri Fabler. Det Vigtigste af den paradigmatiske Deel i Vadens Grammatik, og i Syntaren fra Begyndelsen til Dativus med Verbo § 155. En Time ugentlig Stileøvelse.

I Cl. Med øverste Part: Af Cornelius fra Themistocles til Thrasylulus. Af Grammatiken det Vigtigste af Formlæren med enkelte Regler af Syntaren. Med nederste Part: Stephansens Læsebog forfra til Fortællingerne. Det Vigtigste af Grammatikens paradigmatiske Deel.

G r æ s k.

IV Cl. Af Xenophons Memorabilia Socratis de 2 første Bøger, repeteret de 8 første Bøger af Iliaden samt Thalia. I Langes Grammatik Formlære og Syntax, samt Voiesens Haandbog i de græske Antiquiteter.

---

at oplyse om. Vel kan saadan Henviisning skee til Syntaren i den større Grammatik, men der opstaaer da atter en Forsinkelse ved den evige Ombladning og Opleden, og Anviisningen stranded dog ofte paa BARNETS Uagtksomhed eller ringe Fatterevne.

III Gl. Anden, tredje og fjerde Bog i Iliaden samt anden Bog af Xenophons Anabasis, og Formlæren efter fornævnte Grammatik.

II Gl. Af Langes Grammatik og Læsebog forfra til Verba paa Mi.

H e b r a i s k.

IV Gl. Fra Begyndelsen af Genesis til det 41de Capitel, og Lindbergs Grammatik.

III Gl. De 4 første Capitler af Genesis. Declinationerne, de regelmæssige Verber m. m.

T y d s k.

IV Gl. Hjorths Læsebog fra Pag. 520 til Enden. Samme Forfatters større Grammatik, samt skrevne Tillæg til Rjønslæren.

III Gl. Fornævnte Læsebog fra Pag. 234 til 288. Ligeledes have Disciplene paa egen Haand, uden at det foresatte Pensum er bleven oversat i Forveien, læst fra Pag. 87 til 122. Af Hjorths større Grammatik er læst den paradigmatiske Deel, med Undtagelse af Læren om Substantivernes Declination.

II Gl. Øverste Afdeling fra Pag. 21 til 87 i Hjorths Læsebog; nederste Afdeling i Willumsens „Kinderfreund“ fra Pag. 45 til 82, fra 92 til 114 og fra 123 til 145. Begge Afdelinger have af Hjorths større Grammatik læst de vigtigste Afsnit af den paradigmatiske Deel, med Undtagelse af Læren om Substantivernes Rjon og Declination.

I Gl. Ældste Afdeling i Willumsens „Kinderfreund“ fra Pag. 45 til 84 og fra Pag. 92 til 123. Af Hjorts mindre Grammatik den paradigmatiske Decl, med Undtagelse af Afsnittene om Substantivernes Køn og Declination samt om de uregelmæssige Verber. Yngste Afdeling i samme Læsebog forfra til Pag. 55 inclus.

F r a n s k.

IV Gl. Borrings Etudes litteraires forfra til Pag. 330, Sammes Cour de langue pratique et théorique. Sammes franske Grammatik (5te Udgave). Mundtlige Øvelser efter Borrings franske Stilebog samt efter Bjerings franske Læsebog.

III Gl. Borrings franske Læsebog (3die Udgave) for Mellemklasser fra Pag. 132 til Enden; i samme Forfatters Grammatik Formlæren; mundtlige Øvelser efter Jørgensens Materialier til at indøve den franske Formlære.

II Gl. I Borrings Manuel de langue française forfra til Pag. 65.

R e l i g i o n.

IV Gl. Krog Meiers Lærebog. Herslebs store Bibelhistorie. Af Dr. Kalkars Udsigt over den christne Kirkes Historie: fra Begyndelsen til Karl den Store § 51. De første 16 Capitler af Mathæi Evangelium eregetisk gennemgaaede.

III Gl. I fornævnte Lærebog de 2 første Afsnit 3: til § 109. Hele Herslebs store Bibelhistorie.

II Cl. De 3 første Capitler af Valles Lærebog. Af fornævnte Bibelhistorie fra Begyndelsen til Salomons Død.

I Cl. Af sidstnævnte Lærebog det Samme som i anden Klasse. Det gamle Testamente efter Herslebs mindre Bibelhistorie.

G e o g r a p h i.

IV Cl. Riises Lærebog med ikke ubetydelige Udvikelser paa flere Steder. Et Udtog af Estrups Grundlinier til den gamle Geographi.

III Cl. Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Polen, Nederlandene, Belgien, Engelland, Frankerig, Spanien, Portugal, Italien, Asien og Australien. Af den gamle Geographi Grækenland og Italien.

II Cl. Staterne i Europa; Africa og Asien i Udtog.

I Cl. De europæiske Stater udtogsviis.

H i s t o r i e.

IV Cl. Rosfods Verdenshistorie.

III Cl. Samme Forfatteres Verdenshistorie til femte Hovedafdeling for Christi Fødsel. Middelalderens Historie, samt fra Begyndelsen af den nyere Historie til Reformationen.

II Cl. Rosfods fragmentariske Historie, med Undtagelse af Afsnittet fra Religionskrigene i Frankerig til den franske Revolutions Udbrud.

I Cl. Fra Keiser Octavian til Frederik den Anden i Preussen.

A r i t h m e t i k og G e o m e t r i.

IV Cl. Svenningsens Lærebog i Arithmetik og

Ursins i Geometri. Tillige ere Disciplene blevne øvede i at opløse forskjellige saavel arithmetiske som geometriske Opgaver.

III Cl. Af Svenningsens Arithmetik: Decimalbrok og Algebra. Tillige have Disciplene øvet sig i Decimal- og Bogstavregning. I Ursins Geometri forfra til § 92.

II Cl. Praktisk Regning i Brok og Reguladetri.

I Cl. De 4 Species i hele Tal og Brok.

Engelsk.

Uagtet dette Lærefag nu ikke henhører til Skolens befalede Discipliner, tilføies dog her, — da Læreren ønsker en Prøve deri anstillet ved den offentlige Examen, — følgende korte Beretning herom: Adjunct Hasjelriis har ligesom forrige Aar givet privat Underviisning i dette Sprog 4 Timer om Ugen, udenfor Skoletiden i Skolens Locale, til 13 Disciple, af hvilke 8 ere paa øverste, 5 paa nederste Part. Vel deeltage i Aar Færre end forrige Aar, men relativt til nuværende Discipeltal bliver Forholdet omtrent det samme. Med øverste Afdeling er læst *Tales of a grandfather* til Chap. 10, Pag. 142; *Popes dialogues* og den efter Laycock og Hedley udarbejdede *Parleur*. Nederste Afdeling har gennemgaaet de 11 første Stykker i Mariboos engelske Læsebog for Begyndere. Paa Schemaet for den offentlige Examen er angivet, naar der eramineres i Engelsk, hvilken Prøve Læreren naturligtvis ønsker især maatte bivaanes af de Forældre, der have betroet ham deres Vorn til Veiledning i dette Sprog.

4. Dimission til Universitetet.

De tvende Disciple, der forrige Aar dimitteredes, have til **Examen atium** erholdt følgende Characterer:

Carl Mossin.

Dansk	Laud.
Latin	Laud.
Latinsk Stiiil . .	Laud.
Græsk	Laud. p. c.
Hebraisk	Laud.
Religion	Laud.
Geographi	Haud illaud.
Historie	Laud.
Arithmetik	Laud.
Geometri	Laud p. c.
Tydsk	Laud p. c.
Fransk	Laud p. c.

Hovedcharacter Laudabilis.

Mathias Marker.

Dansk	Haud illaud.
Latin	Haud illaud.
Latinsk Stiiil . .	Haud illaud.
Græsk	Laud.
Hebraisk	Haud illaud.
Religion	Laud.
Geographi	Laud.
Historie	Haud illaud.
Arithmetik	Laud.
Geometri	Laud.
Tydsk	Laud.
Fransk	Laud p. c.

Hovedcharacter Laudabilis.

I indværende Aar finder ingen Dimission Sted. Skolens tvende oversie Disciple, der kunde gjøre sig Haab om med nogenlunde hæderligt Udfald at underkaste sig **Examen artium** i dette Efteraar, have foretrukket endnu i eet Aar at profitere af Skolens Underviisning og derved givet et folgeværdigt Exempel for Enhver, der mere seer paa Navnet Student end paa grundige Forkundskaber til deres Studeringers heldigere Fremgang ved Universitetet. Dog er det let tilgiveligt, at den Unge og Uerfarne higer efter en større Frihed end den daglig generende Skoletvang medfører; men naar Forældre ønske en før tidlig Dimission, for at deres Sønner saasnart muligt kunne nyde den Ære at tælles blandt academiske

Borgere, og mere see paa Alderen end paa Kundskaberne, da kan slikt daarligt Dusk ikke benævnes med noget mildere Navn end Uforstand og Forsængelighed. En for tidlig Dimission forvolder Forældrene mange Omkostninger, der kunde været sparede, bringer ofte Sorg istedetfor den forhaabede Glæde, slapper den Umødnes Eyst og Kraft til sikre Fremskridt paa Videnskabernes Bane, forleder ham til Lediggang og Udskielsler og har den fordærveligste Indflydelse i den fjerneste Fremtid baade paa hans eget og Borgersamfundets Vel. Alt dette er saa indlysende for den simpleste Menneskeforstand, at det maa ansees aldeles overflødig noiere at udvikle disse Sandheder. Den altfor unge Student, selv med de ypperligste Naudsgaver og fortrinligste Kundskaber har saare sjelden tilstrækkelig Receptivitet for det høiere videnskabelige Foredrag, saaledes som det maa finde Sted i de academiske Høresale. Hvad skarpsindigt eller dybtgaaende Blik kan man da vente sig af den ringere Begavede og slettere Forberedte? Altsaa ihenseende til Dimissionstiden er det bedst at holde en vis Middelvei, men skal der afviges fra denne, da bør Dimittenden hellere være noget for gammel i Alder end for ung i Kundskaber. En anden Sag var det, om Staten leed Mangel paa Candidater til Besættelsen af dens Embeder, saa at man derfor maatte ile til Universitetet for at bøde paa denne Mangel; men nu veed jo al Verden, at der altid er en Sværm af Candidater, der gaar og

sukke efter Befordring. Altsaa ikke heller af denne Grund behøver Rogen at have saa travlt med at blive Student, for tidligere at faae Embedseramen, hvilken han desuden i en ung Alder ikke har den fornødne Mandsmodenhed til at naae med Gode efter de Fordringer, der i vor Tid gjøres til en Embedscandidat.

---

5. Skolebeneficier og Legater.

For Skoleaaret fra 1ste October 1841 til 30te September 1842 ere følgende Disciple indstillede til Beneficier og Indstillingen approberet af den Kongelige Direction for Universitet og de lærde Skoler saaledes:

A. Fri Underviisning.*)

1. Peter Gottfred Birger Bohr, (4de Cl. Nr. 1.)
Søn af Rector Bohr.
2. Adolph M. S. Curdts, (4de Cl. Nr. 3.)
Søn af Krigsraad Curdts.
3. Christian Grønbech Koefoed, (3die Cl. Nr. 2.)
Søn af Capitain og Løjtnant Koefoed.
4. Christopher Hermann Klöcher, (2den Cl. Nr. 3.)
Søn af J. N. Klöcher, Lærer ved Borger-skolen i Ronne.
5. Peter Andreas Koefoed, (2den Cl. Nr. 4.)
Søn af Borgercapitain N. Koefoed i Ronne.

---

*) Det antages, at Sønner af Skolens faste Lærere altid forundes fri Underviisning.

6. Johannes Christian Sommer, (2den Cl. Nr. 5.) Søn af Adjunct Sommer.

7. Carl Adolph Westh, (2den Cl. Nr. 8.) Søn af Adjunct Westh.

B. Laveste Stipendium af 20 Rbd., for heelt at oplægges: *)

1. Henrik Magnus Lund, (4de Cl. Nr. 2.) Søn af Capitain Lund.

2. Jens Wilhelm Marckmann, (3die Cl. Nr. 3.) Søn af H. G. Marckmann.

3. Christian W. C. Fog, (3die Cl. Nr. 4.) Søn af Procurator Fog.

4. Barent Barentsen, (3die Cl. Nr. 5.) Søn af Kongseikending B. Jacobsen paa Færøerne.

Den Konne lærde Skole tillagte Portion af det Moltkiske Legat for Embedsmænds Børn, der gaae i Skole, oppebæres sidste Gang i December-Termin 1841 af den forrige Nar Dimitterede G. N. Mossin, og er nu af Lehnbesidderen til Bregentved, Geheimestatsminister Greve af Moltke, efter Rectors Ubefaling forundt Henrik Magnus Lund, (4de Cl. Nr. 2.) der erholder Renten udbetalt med 20 Rbd. hver Termin, fra 11te Juni d. N. at regne, altsaa 40 Rbd. aarlig.

Renten af Geheimeraadinde Stampes Legat, der tilkommer en Laudabilist fra Konne Skole, udgjør for 1841

---

*) Enhver Stipendiarius har tillige fri Undervisning.

= 20 Rbd. og er efter Rectors Anbefaling af S. S. Biskop Mynster tilstaaet Studiosus Carl Adolph Mossin, der til Examen artium har erholdt 4 Laud p. c., 7 Laud og 1 Haud illaud.

6. Skolens Bibliothek og Disciplenes Bogsamling.

Skolens Bibliothek har siden sidste Anmeldelse faaet følgende Tilvæxt deels ved Indkjøb for Skolens Regning, deels fra Universitetsdirectionen.*)

Alder, N. P. En Anmeldelse af Prof. Nielsens „den speculative Logik i dens Grundtræk“. 1842. (2 Exemplarer, det ene givet af Forfatteren, Sognepræst til Hasle og Ruds Kirke paa Bornholm.)

Vechers Verdenshistorie med Weltmanns og Menzels Fortsættelser, oversat af J. Riise. Første Binds 4de, 5te og 6te Hefte, andet Bds 6 Hefter, tredje Bds 5 Hefter. 1840—41.

Bekkeri, Imm. Oratores Attici. Berolini. 1823.
5 Vol.

Berggreen, N. P. Sange til Skolebrug. 3 Hefter. 1836 og 1839.

— — Melodier til fædrelandshistoriske Digte. 1840.

---

*) I hvert her anført Skoleprogram findes de befalede Skole-Efterretninger. For Kortheds Skyld er Skrifternes Format ubeladt, naar den er Octav, Trykkestedet, naar det er Kjøbenhavn, og Alor-stallet, naar det er 1841.

- Berggreen, N. P. Folkesange og Melodier, fædrelandske og fremmede. 1842. 4 Hefter.
- Berghaus, S. Grundriß der Geographie. 4te, 5te und 6te Lieferung. Breslau 1841—42.
- Blache, S. S. Skole-Efterretninger samt fragmentariske Bemærkninger om det lærde Skolevæsen. Aarb. (Prog.)
- Bloch, S. J. N. Fortsatte Undersøgelser om det gamle Hellenistiske Sprogs rette Udtale. Roskilde. 4. (Progr.)
- Bohr, P. G. Bemærkninger om Methoden ved Indøvelsen af det latinske Sprog, samt latinsk-prosaisk Omskrivning af Horats's 6 første Ode. Rønne. (Progr.)
- Borgen, B. Forsøg til en Fremstilling af den latinske Declinations- og Kjønslære. (Progr.)
- Bremi, Joh. Henr. Lysiaë et Aeschinis orationes selectæ. Gothæ et Erfordia. 1826. St. 8.
- Budget for 1842 for Stats-Indtægter og Udgifter i Danmark og Hertugdømmene. 4.
- Böckel, G. G. N. Das Leben Jesu, ein Erbauungs-Buch. Berlin. 1838. St. 8.
- Conradi, Kasimir. Kritik der christlichen Dogmen nach Anleitung des apostolischen Symbolums. Berlin. St. 8.
- Demosthenes Staatsreden nebst der Rede für die Krone, uebersetzt von Frid. Jacobs. Leipzig. 1833.
- Erdmann, J. Edw. Grundriß der Logik und Metaphysik. Halle.
- Grælew, Th. S. Almindeligt Forfatter-Lexicon for Danmark fra 1814 til 1840. 1ste og 2det Hefte. 1841—42.

- Falsterus, Chr. Oratio versibus hexametris composita, in schola Ripensi olim habita. Ribe. (Progr.)
- Fischer, G. W. und Soetbeer, N. Griechische und Römische Zeittafeln in drei Lieferungen. Altona. 1840—41. 4.
- Flemmer, Gfterretninger om Frederiksborg lærde Skole for Skoleaaret 1840—41. (Progr.)
- Fogtmann, E. og Hurtigkarl, F. T. Samling af Forordninger, Rescripter, o. s. v. 3die Udgave besorget af Kolderup Rosenvinge. 3die Bds 4de Hefte. 1840.
- Grønland, J. Om Underviisningen i Dansk ved Golding lærde Skole. Odense. (Progr.)
- Hegel, G. W. F. Wissenschaft der Logik, herausgegeben von Dr. Leopold v. Henning. Berlin. 3 Theile in 2 Bände.
- Heger, N. Th. Svend Nagesens Danmarks Krønike, oversat og ophlyst. 1842.
- — Oversættelse af N. W. G. Magers populaire Fremstilling af den Hegelske Philosophies Resultater.
- Heiberg, J. E. Digte og Fortællinger 2 Bind.
- — Skuespil 6 Bind. 1833—36.
- — Intelligentblade. Nr. 1—6. 1842.
- Henriksen, N. J. F. Opgaver til Oversættelse fra Latin paa Dansk. 1839. (2 Exemplarer.)
- Hjorth, P. Om pædagogiske Mangler og Misgreb i Prof. Madvigs latinske Sproglære. 1842.
- Jensen, B. F. Geographisk-historisk Beskrivelse over Palæstina. 1840. (6 Exemplarer til Skolebrug.)

- Jonsbyni, Joni. Skirsla um Bessastada Skola 1840—41.
Vidmyr Klaustri. (Progr.)
- Kalkar, Chr. S. Udsigt over den christne Kirkes Historie,
udarbejdet efter Marheineke. Odense. (4 Exemplarer
til Skolebrug.)
- Kayser, Carol. Dissertatio de eventu sectionis
Cæsareæ.
- Kielsen, O. W. Om et heelt Tals Oplosning i Fac-
torer. 4. (Progr.)
- Kjerfegaard, S. N. Om Begrebet Ironi med stadigt
Hensyn til Socrates.
- Krarup, N. W. Underviisningsmaaden i Borgerdyds-
skolen paa Christianshavn. (Progr.)
- Krieger, A. F. De legibus ad ordines provin-
ciales.
- Kruse, Chr. Atlas und Tabellen zur Uebersicht der
Geschichte aller europæischen Länder und Staaten.
Leipzig. Folio.
- Krøyer, S. Naturhistorisk Tidsskrift. 3die Vds 6te Hefte.
- Lange, Fr. Gfsterretninger om Bordingborg lærde Skole
for Skoleaaret 1840—41. (Progr.)
- — Almindelig Grammatik. Et videnskabeligt Omrids.
1ste Hefte. 1840.
- Lengnich, J. C. E. Stamtafler over Familierne Munthe
af Morgenstjerne, Lovenørn, og Brygger Hans Munks
Descendenter. 4.
- Madvig, J. N. Latinsk Sprogslære til Skolebrug.

- Madvig, J. N. Bemærkninger i Anledning af Madvigs latinske Sproglære af Forfatteren.
- Mausa, J. S. Landkort over den sydlige Deel af Thyen med Als og Vro, over den nordlige Deel af Jylland, 1ste og 2den Plade. Folio.
- Molbeck, Chr. Forelæsninger ved Kjøbenhavns Universitet over Historiens Philosophi. 2 Dele. 1840—41. — — Dansk Dialect-Lexicon, 7de Hefte fra Svørlægter til ornet.
- Mühlerts, N. Faaborg. Efterretninger om Horsens lærde Skole med indstredte Bemærkninger. (Progr.)
- Nielsen, K. G. Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Aarhus Realskole. Aarhus. 1842.
- Nielsen, N. Lang. Om den i vore Dage paatænkte Underviisning i de lærde Skoler ved en Gymnasialklasse. (Progr.)
- Orien, historisk-geographisk Maanedsskrift, redigeret af Th. Becker. 4de Bds 3die Hefte.
- Otto, C. Commentatio de quibusdam Americæ meridianæ medicamentis parum cognitis. 4. (Universitets-Progr.)
- Paludan-Müller, G. P. Nogle Ord om den historiske Underviisning i de lærde Skoler. Odense. (Progr.)
- Repp, Thorl. Gudm. English Stories. 1842.
- Rimestad, G. W. Marco Polos Beskrivelse af det østlige asiatiske Høiland. (Progr.)
- Rosendahl, G. P. Optegnelser om Fredericia. Nykjøbing. (Progr.)

- Sartorius, Ernst. Die Lehre von der heiligen Liebe oder Grundzüge der evangelischen Moralthologie. Stuttgart. 1840.
- Selmer, S. P. Kjøbenhavns Universitets Aarbog for 1840—1841. Et. 8.
- — Akademiske Tidender. 4de Bds 4de Hefte.
- Stephani Thesaurus Græcæ lingvæ. Continuatio. Vol. 3 fasc. 8. Vol. 4 fasc. 7. Vol. 5 fasc. 1. Parisiis. Folio.
- Sterm, S. 14 Kort over Kjøbenhavn og dens Omegn, henhørende til Forfatterens Topographi over Kjøbenhavn. 1840—41.
- — Statistisk=Topographisk Beskrivelse over Kjøbenhavn. 3 Hefter. 1839—41.
- Stilling, P. M. Philosophiske Betragtninger over den speculative Logik's Betydning for Videnskaben. 1842.
- Tabeller, historisk=statistiske, 15 couleurtte Folioblade. 1841—42.
- Tabellværk, statistisk, over Danmark, udgivet af den anordnede Commission. 4de Hefte 1841, 5te Hefte 1842. Overfolio.
- Tauber, G. Samling af biographiske Notitser om nogle fra Aalborg Kathedralskole til Universitetet dimitterede Disciple. 2det Hefte. Aalborg. (Progr.)
- Tidsskrift, theologisk, udgivet af G. G. Scharling og G. E. Engelstoft. 5te Bds 2det Hefte, 6te Bds 1ste Hefte. 1841—42.

- Tidskrift for udenlandsk theologisk Litteratur, udgivet af
 S. N. Clausen og M. S. Söhlenberg. 4 Hefter 1841.
 — — for Litteratur og Kritik, udgivet af F. C. Petersen.
 Tredie Aargang 12 Hefter.
 — — historisk, udgivet af den danske historiske Forening,
 redigeret af Chr. Molbech. 2det Bds 2det Hefte og
 3die Bds 1ste og 2det Hefte.
 Tregder, P. Hag. Anthologia Græca sive Hym-
 norum, Idyllorum, Elegiarum etc. delectus.
 1842.
 Velschow, S. M. Om Folkemængden i Danmark i Midten
 af det 13de Aarhundrede. (Univers. Progr.)
 Weyse, G. G. F. 50 gamle Kampeviser-Melodier.
 Wesenberg, A. Sad. Emendationes M. Tullii
 Ciceronis Tusculanarum Disputationum. Part.
 1. Wiburg. (Progr.)
 Witthe, J. K. Liber de scriptoribus antiquis
 Chiis. (Progr.)

Disciplenes Bogsamling (cfr. afvigte Aars
 Skoleprogram Pag. 72.) har i Aaret 1841 kun havt en
 Indtægt af 14 Rbd. 56 §.; Udgivterne vare til Aarets
 Udlob 3 Rbd. 48 §. Antallet af contribuerende Elever have
 været fra 13 til 16, men tæller for Diebliffet — Juli Maaned
 — blot 9 Deeltagere, nemlig G. Bohr og H. Lund
 i øverste, W. Steenberg og Chr. Fog i tredie, P.
 A. Koefoed og C. Westh i anden, Chr. Arboe,

G. Colberg og Chr. Römer i nederste Klasse. Af forrige Aars Contribuerende ere 8 udtraadte af Skolen og 3, nemlig Chr. Koefoed, B. Bærentsen og W. Marekmann have udmeldt sig af Foreningen. Da fra Bogsamlingens Oprettelse til Udgangen af 1841 den samlede Indtægt har været 160 Rbd. 12 s. og hele Udgiften 162 Rbd. 36 s., har man i anførte Aar ingen Bøger indkjøbt, naar undtages:

Subisj Volksalender for 1839—1842. (Bogge inclus.)
 Derimod er Bogsamlingen tilskillet følgende Gaver af Adjunct Viering og Tvende af Skolens forhenværende Disciple.

Af Adjunct Viering:

Debatten i Politivennen.

Tvende Digtninger af Hauch.

Guldmageren af Samme.

De 4 Normænd af Steffens.

Cola di Rienzi af Vulwer.

5te Bind af Blichers Noveller.

Nr. 7 af Nationaloecomiske Noveller.

*

*

*

Af Cand. pharmac. Landmand J. Hoffmann:

Rind den Store af Dehlenschläger.

Brage og Idun. 1ste Bds 1ste Hefte.

Breve fra W. Konow.

Alcibiades af Dehlenschläger.

Skildringer af Jordens Mærkværdigheder ved K. Mohl.

Nordist Penning-Magazin for 1841.

Af Apotheker W. Hoffmann i Nakstov:

Sluf den Hellige af Dehlenschläger.

Kreolerinden af C. Chr. Boumann.

Digtninger af Tieck, oversat af Dehlenschläger. 1ste Bd.

Fata Morgana af Heiberg.

Semilasos Reise i Africa. 2 Bind.

Festen for Thormaldsen.

Tre Digtninger af Andersen.

*

*

*

Ueiligheden med de maanedlige Bidrags Indkrævning, Bøgers Uddeling og Regnskabsførelsen har Adjunct Hasseltreis som forhen velvilligen paataget sig.

7. Oversigt over Skolens og Stipendiefondens Indtægter og Udgifter for Aaret 1841.

A. Skolens Regnskab.

Indtægt.

Beholdning fra Aaret 1840 . . .	3044 Rbd.	45½ ø.
Indbetalte Afdrag paa Lærernes		
Forstud af den almindelige Skolefond	118.	32.
Indkomne Restancer	4.	95.
Rentepenge	111.	90.
Degnepensioner	14.	92.
Skolepenge (efter Fradrag af Fjerde-		
parten, der efter Kongl. Resolution		
tilfalder Stipendiefonden.) . . .	255.	

Løbet 3549 Rbd. 66½ ø.

Transport	3549 Rbd.	66½ f.
Contingent til Lys og Brændsel	87.	
Inscriptionspenge	20.	
For et Testimonium	10.	
Tablepenge	55.	10½.
Indbetalt fra Stipendiefonden det Oplag, der af den almindelige Skolefond udbetales til en Dmitteret	75.	
Tilskud fra den almindelige Skolefond	3000.	

Summa Indtægt = 6796 Rbd. 77 f.

Udgi vt.

De faste Læreres Gage	3292 Rbd.	45 f.
Temporair Understøttelse til 3 af Skolens Lærere	300.	
Limelærernes Godtgjørelse	264.	
Vicariat for Rector	175.	64.
Regnskabsførerens Procenter	72.	16.
Skatter og Afgifter	18.	94.
Udgifter til Bibliotheket	20.	24.
Bygningers Vedligeholdelse	186.	49½.
Brændsels Udgifter	120.	16.
Forskjellige løbende og tilfældige Udgifter	188.	56.

Summa Udgi vt = 4638 Rbd. 76½ f.

Indtægt = 6796 Rbd. 77 f.

Udgi vt = 4638. 76½.

Kassebeholdning = 2158 Rbd. ½ f.

B. Stipendiefondens Regnskab.

Indtægt.

Beholdning fra Marts 1840 . . .	21 Rbd. 60½ β.
Fjerdeparten af Skolepengene . . .	85.
Rentepenge	28.

Summa Indtægt = 134 Rbd. 60½ β.

Udgift.

Til en dimitteret Stipendiarius 75 Rbd.	} = 77 R. 24 β.
For Stipendiefondens Regnskab 2. 24 β.	

Beholdning = 57 R. 36½.

Bekjendtgjørelse.

Efterat de skriftlige Prøver med alle Classer ere afholdte den 1ste og 2den September, begynder den offentlige Examen i Rønne lærde Skole Mandagen den 5te s. M. og fortsættes hele Ugen i den paa efterfølgende Schema angivne Orden. Paa Stiftamtmandens og Biskoppens Begne giver jeg mig den Frihed at indbyde til overordentlige Censorer ved de mundtlige Prøver S. E. Dhr. Amtmand Krabbe, Provst Steenberg, Krigsraad Garde, Cancelliraad Gorm, Landphysicus Grove og Catechet Hansen, med ærbødigt Anmodning om at deeltage med Skolens Lærere i Censuren, saa ofte Dhrss Veilighed maatte tillade det.

Disciplenes Forældre og Værger, samt Enhver, der interesserer sig for Skolen og dens Virksomhed, indbydes til at bære Skolens Lærere og Disciple med Deres behagelige Nærværelse ved Examens mundtlige Prøver.

Den 12te September om Formiddagen Kl. 9 bekjendtgjøres paa sædvanlig Maade Examens Udfald. Den 13de s. M. Kl. 9 pr. anstilles Prove med dem, der inden 1ste September blive anmeldte til Optagelse i Skolen, hvilke da have at medbringe deres Dobe- og Vaccinations-Attester samt deres sidst brugte Lærebøger. Ingen kan optages i Skolen uden under de Betingelser, der ere fastsatte i Skoleforordningens § 63. Kun i særegne Tilfælde kan herfra skee Undtagelse og da ifkun efter erholdt Tilladelse af den Kongl. Direction for Universitetet og de lærde Skoler.

Rønne den 10de August 1842.

P. G. Bohr,
Skolens Rector.

SCHEMA

for

den offentlige Examen i Rønne lærde Skole
i September 1842.

A. Skrivtlige Prøver.

Formiddag fra Kl. 8 til 12.   Eftermiddag fra Kl. 2 til 6.

TORS DAGEN den 1ste Septbr.

IV og III Cl. Latinsk Stil.	IV og III Cl. Latinsk Oversættelse.
II og I Cl. Dansk Opgave.	II og I Cl. Latinske Exemplar.

FREDAGEN den 2den Septbr.

IV og III Cl. Dansk Opgave,
II og I Cl. Calligraphi.

B. Mundtlige Prøver.

Formiddag fra Kl. 8 til 12.   Eftermiddag fra Kl. 2 til 6.

MANDAGEN den 5te Septbr.

II og III Cl. Religion.	I Cl. Religion.
I Cl. Tydsk.	II Cl. Fransk.

TIIRSDAGEN den 6te Septbr.

II og III Cl. Tydsk.	III Cl. Fransk.
IV Cl. Fransk.	III og II Cl. Geographi og Historie.

ONSDAGEN den 7de Septbr.

IV Cl. Hebraisk, Geogra- phi og Historie.	III Cl. Hebraisk og Græsk.
I Cl. Latin.	I Cl. Arithmetik.

TORS DAGEN den 8de Septbr.

Formiddag.

Eftermiddag.

IV Cl. Religion og Ny- Testamente.		IV og III Cl. Arithmetik og Geometri.
IV og II. Græsk.		I. Dansk.

FREDAGEN den 9de Septbr.

IV og III Cl. Latin.		IV Cl. Tydsk.
I. Geographi og Historie.		II. Latin og Arithmetik.

LÖVERDAGEN den 10de Septbr.

Sang Kl. 8.		Gymnastik	} Kl. 2.
Geometrisk Tegning Kl. 9.		og Engelsk	

Trykfeil.

Pag.	Lin.	3 f. o.	staaer	Standpunct læs :	Standpunct.
— 4	— 1	—	„ stielht	„ stielht.	
— 13	— 8	f. n.	„ singali	„ singuli.	
— 20	— 8	f. o.	„ Umueligt	„ Umuligt.	
— 33	— 2	—	„ ogsaa denne	„ denne.	
— 34	— 7	—	„ bestaae 1000	„ bestaae af 1000.	
— 35	— 9	f. n.	„ limitatem	„ limitatam.	
— „	— 6	—	„ ipse	„ ipsa.	
— 36	— 2	—	„ afgiver	„ afviger.	
— 45	— 6	—	„ den 7de	„ 7de.	
— 52	— 15	—	„ ellers, helst	„ ellers helst.	
— 64	— 4	—	„ Sjorth	„ Sjort.	
— 69	— 8	—	„ Nationaloecomiske	I. Nationaloeco-	nemiske.
